

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
Civiltiesisko zinātņu katedra

Maģistra darbs

Īpašuma tiesību ierobežošanas samērīgums teritorijas plānošanā

Profesionālā maģistra studiju programmas

4. semestra students

Mārtiņš Sīlis

ms08037

Zinātniskais vadītājs

Prof., Dr.iur. Ilma Čepāne

Rīga 2013

Satura rādītājs

Ievads.....	3
Anotācija latviešu valodā.....	5
Anotācija angļu valodā.....	6
Īpašuma tiesību saturs.....	7
Īpašuma tiesību aizskāruma izvērtēšana Satversmes tiesas praksē.....	12
Faktiskie apstākļi.....	15
Ar likumu noteikti ierobežojumi.....	16
Leģitīms mērķis.....	17
Samērīguma princips.....	20
Tiesību uz labvēlīgu vidi aizskāruma izvērtēšana Satversmes tiesas praksē.....	22
Ilgspējīgas attīstības koncepcija.....	27
Pašvaldības funkcijas teritorijas plānošanā.....	34
Lokālpilnošums.....	36
Detālpilnošums.....	37
Sabiedrības līdzdalība.....	41
Kopsavilkums.....	47
Izmantotās literatūras saraksts.....	52
Dokumentārā lapa.....	59

Ievads

Izprotot sabalansēta līdzsvara nepieciešamību starp īpašuma tiesībām un vides tiesībām, un to nozīmību Latvijas ilgtspējīgas attīstības kontekstā, autors izvēlējis šo darbu veltīt attiecīgās problemātikas pētīšanai.

Pagājušajā gadsimtā novērotas globālās vides izmaiņas, kuras saistītas ar cilvēku darbības rezultātā radušos piesārņojumu. Cilvēku ietekmes uz vidi samazināšanai un problēmas aktualizēšanai visaugstākajā līmenī no 1980. līdz 1992. gadam tika pieņemti vairāki juridiski nesaistoši dokumenti, kas akcentēja esošās problēmas un paredzamās sekas, ja netiks veiktas globālas izmaiņas ekonomiskās saimniekošanas veidā. Risinājums tika rasts ilgtspējīgas attīstības konceptā, kura mērķis ir apmierināt iedzīvotāju pašreizējās sociālās un ekonomiskās vajadzības un nodrošina vides aizsardzības prasību ievērošanu, neapdraudot nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanas iespējas.

Viena no ilgtspējīgas attīstības dimensijām ir vides aizsardzība, proti, sabiedrības tiesības dzīvot labvēlīgā vidē ir ne tikai indivīda nepieciešamība, kas nodrošina cilvēka organismam labvēlīgus apstākļus, bet arī ekoloģiska nepieciešamība, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību, dabas un kultūras mantojumu.

Ilgspējīgas attīstības jēdziens ir attīstījies un pilnveidojies, kā rezultātā mūsdienās tas kļuvis par teritorijas plānošanas neatņemamu sastāvdaļu.

Kā pretsvars tiesībām uz labvēlīgu vidi, ir sabiedrības un atsevišķu indivīdu materiālo un sociālo vajadzību apmierināšana, kas sevī ietver vides transformēšanu, kas var pasliktināt vai pasliktina vides stāvokli. Sabiedrības un indivīdu materiālo vajadzību apmierināšana izpaužas dabas pamatnes transformācijā, kas it īpaši novērojama Baltijas jūras piekrastē un iekšējo ūdenstilpņu palieņu teritorijās, tas ir veicot zemes gabalu apbūvi, proti, īpašniekam realizējot savas tiesības gūt no īpašuma labumu.

Teritorijas attīstības plānošanas likums noteic, ka lēmumi par teritorijas plānojuma izstrādi un apstiprināšanu tiek pieņemti trīs horizontālos teritorijas plānošanas līmeņos, visaugstākais ir nacionālais līmenis, vidējais ir reģionālais līmenis un viszemākais ir vietējais līmenis. Maģistra darbā ietvaros autors aplūkos vietējā līmeņa teritorijas plānošanas dokumentus, jo ar šiem dokumentiem vietējā pašvaldība var noteikt konkrētam nekustamajam īpašumam tā izmantošanas tiesību ierobežojumus. Atbildīgā institūcijas par vietējā līmeņa teritorijas plānošanas dokumentu izstrādi, saskaņā ar Teritorijas attīstības plānošanas likumu, ir vietējā pašvaldība. Savukārt vietējā līmeņa teritorijas plānošanas dokumenti – pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģija, pašvaldības attīstības stratēģija, teritorijas plānojums, lokālplānojums,

detālplānojums un tematiskai plānojums – nosaka, konkrētu zemes vienību izmantošanas veidus, kā arī ierobežojumus un izmantošanas nosacījumus, kas var nesakrist ar nekustamā īpašuma īpašnieka iecerēm, kā rezultātā tiek ierobežotas nekustamā īpašuma īpašnieka tiesības rīkoties ar īpašumu pēc saviem ieskatiem.

Maģistra darba tēma ir „Īpašuma tiesību ierobežošanas samērīgums teritorijas plānošanā”. Autors tēmu ir sašaurinājis un galvenokārt pievērsīsies īpašuma tiesību un tiesību uz labvēlīgu vidi samērīguma izvērtēšanai teritorijas plānošanas procesā.

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 105.pantā noteic gan īpašuma tiesību ierobežošanu, gan īpašuma tiesību atsavināšanu sabiedrības interesēs. Maģistra darba ietveros autors neaplūkots īpašuma tiesību atsavināšanas institūtu. Savukārt īpašuma tiesību ierobežošanas institūts tiks pētīts caur teritorijas plānošanas prizmu.

Maģistra darba pirmajā daļā autors aplūkots teritorijas plānošanas institūtu, tā vēsturisko attīstību, kā arī tuvāk analizēs teritorijas plānošanas dokumentus, ar kuriem var tikt ierobežotas īpašnieka tiesības izmantot īpašumu pēc saviem ieskatiem. Īpašuma tiesības teritorijas plānošanā galvenokārt tiek ierobežotas, lai aizsargātu citas sabiedrības intereses – tiesības uz labvēlīgu vidi, kultūras pieminekļu aizsardzība un citu īpašnieku tiesības. Tiks analizēta arī teritorijas plānošanas dokumentu procesuālie aspekti, īpašu uzmanību veltot sabiedrības līdzdalībai aspektiem.

Ņemot vērā Satversmes tiesas neatsveramo lomu īpašuma tiesību ierobežojumu samērīguma skaidrošanā, autors analizēs Satversmes tiesas praksi, kas veidojusies vairāku gadu garumā skatot lietas, kurās izvērtēti iespējamie pamattiesību ierobežojumi gan attiecībā uz personas īpašuma tiesībām, gan attiecībā uz sabiedrības tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē. Minēto konstitucionālo samērīgumu Satversmes tiesa izvērtējusi caur teritorijas plānošanas dokumentu – teritorijas plānojums un detālplānojums – prizmu.

Vispusīgāka un plašāka skatījuma gūšanai autors izmantojis dažādus informācijas avotus. No tiesību normām izmantotas starptautiskās konvencijas un Latvijas Republikas normatīvie akti. Izmantota juridiskā literatūra un tiesību zinātnieku paustie viedokļi latviešu un angļu valodās. Apzinoties Satversmes tiesas ieguldījumu tiesību normu skaidrošanā, darbā analizēta Satversmes tiesas prakse.

Darbā tiek izmantotas šādas izpētes metodes:

1. Analītiskā metode – veikta normatīvo aktu un vispārējo tiesību principu sistemātiska analīze. Izmantotas zinātniskās literatūras publikācijas un tajās paustie autoru viedokļi, kas savstarpēji salīdzināti, lai gūtu kopainu. Izmantotas Satversmes tiesas judikatūrā paustās atziņas, kas izteiktas vērtējot gan teritorijas plānojumu, gan detālplānojumu satversmību, lai arī tiesas prakse

ne vienmēr bijusi pēctecīga, tomēr tajā atrodamas vērtīgas atziņas par tiesību normu piemērojamības un interpretācijas aspektiem.

2. Salīdzinošā metode – Latvijas īpašuma tiesību aizsardzība salīdzināta ar citu valstu regulējumu, apskatot kopīgo un atšķirīgo.

3. Vēsturiskā metode – izpētīta teritorijas plānošanas sistēmas evolūcija laika gaitā, salīdzinot esošo regulējumu ar bijušo.

Anotācija

Maģistra darbs "Īpašuma tiesību ierobežošanas samērīgums teritorijas plānošanā" aplūko vienu no aktuālākajām problēmām ar ko sabiedrībai nācies saskarties pēdējās divās dekādēs, proti, nodrošināt ekonomisko attīstību vienlaicīgi saglabājot vides (floras un faunas) bioloģisko daudzveidību. Par samērīguma izvērtēšanas kritēriju autors ir izvēlējis teritorijas plānošanu. Teritorijas plānošana ir īpašuma izmantošanas tiesību ierobežojums, jo ar teritorijas plānojumu tiek ierobežota īpašuma brīva un netraucēta izmantošana. Īpašuma tiesību ierobežojumu samērīgumu konstatēšanai izvērtējams vai ierobežojumi pieņemti ievērojot teritorijas plānošanas procesuālās normas.

Darba iztirzājuma daļā, tiek analizēta Satversmes tiesas spriedumi lietās, kas attiecas uz īpašuma tiesībām un tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē. Spriedumos autors aplūkojis īpašuma tiesības ierobežojošās normas konstitucionalitātes izvērtēšanas metodoloģiju.

Darbā analizētas jaunā Teritorijas attīstības plānošanas likuma nepilnības, uzmanību veltot sabiedrības līdzdalības jautājumiem un vietējās pašvaldības kompetencei, kā arī pievērsoties teritorijas plānošanas dokumentiem, un izvērtējot to darbības efektivitāti.

Atslēgas vārdi: īpašuma tiesības, tiesības uz labvēlīgu vidi, teritorijas plānošana

Annotation

Master's work "The proportionality of property rights limiting spatial planning" deals with one of the most actual problems of the society experienced in the last two decades, which is to ensure economic development while preserving the biodiversity of the environment (flora and fauna). The author has chosen the spatial planning for the criteria of the evaluation of the proportionality. Spatial planning is a restriction on the use of property rights as the land use plan limits the free and unhindered use of the property. The limitation of property rights is proportionate to detect assessed or restrictions adopted in accordance with the procedural rules of land use planning.

In the discussion part Constitutional Court's case-law in matters relating to property rights and the right to live in a **enabling** environment is analyzed. Judgments The author analyses the ownership of restrictive rules of the constitutionality of the assessment methodology.

The Master's work deals with the new Spatial Planning Act gaps, focusing on issues of public participation and local government, as well as addressing land use planning documents, and evaluating their potential effectiveness of operations.

Keywords: property rights, the right to a **enabling** environment, spatial planning

Īpašuma tiesību saturs

Šajā nodaļā autors aplūko gan īpašuma tiesību saturu, gan īpašuma tiesību aizskāruma samērīguma vērtēšanas kritērijus Satversmes tiesas spriedumos.

Nekustamais īpašums, kā objekts sevī ietver dažādas intereses – īpašnieka intereses izmantot savu īpašumu pēc saviem ieskatiem, vides interese – nodrošināt ekosistēmas līdzsvarotu darbību, sabiedrības intereses uz sabalansētu un līdzsvarotu teritorijas attīstību, kā arī citu apkārtējo zemes īpašnieku intereses uz netraucētu savu īpašuma tiesību baudīšanu.

Tiesības uz īpašumu ir vienas no senākajām tiesībām. „Īpašuma tiesības un aizliegums šīs tiesības patvaļīgi atņemt, jau izseni uzskatāmas par fundamentālām tiesībām, kuras izriet no cilvēka dabas. Šīs tiesības tika atzītas Lielajā brīvības hartā (Magna Carta) un kopš tā laika tiek uzskatītas par ļoti svarīgu indivīda brīvības garantiju.”¹ Neviena vēlāk pieņemta konstitūcija vai vispārīgs cilvēka tiesību dokuments, nav iedomājums bez tajā iekļautām tiesībām uz īpašumu. 1869.gadā Apvienotajā Karalistē tiek pieņemta pirmā konstitūcija Tiesību Bills (Bill of Rights), tādējādi izbeidzot monarha absolūto varu. Arī franči 1789.gadā pieņemtajā konstitūcijā Cilvēka un pilsoņa tiesību deklarācijā (*Declaration of the Rights of Man*), iekļauj īpašuma tiesības, norādot, ka tās ir dabiskās tiesības, tāpēc tās ir neatņemamas un neaizskaramas. Viens no pēdējiem un reizē arī fundamentālākajiem pasaules mēroga cilvēktiesību dokumentiem, kurā garantētas tiesības uz īpašumu ir 1948.gadā parakstītā Vispārējā cilvēktiesību deklarācija (*Universal Declaration of Human Rights*). Skatoties no moderno cilvēktiesību viedokļa, īpašuma tiesības pieder pie pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, tās mēdz apzīmēt arī kā pirmās paaudzes cilvēktiesības. „Latvijā gan nav izstrādāta vienota terminoloģija, kā īsti saukt šīs tiesības – par pilsoņu vai par politiskajām tiesībām, tādēļ nereti sastopami dažādi šo tiesību formulējumi.”² Lai arī pastāv neskaidrības par attiecīgo pamattiesību jēdziena apzīmēšanu, nav strīda par īpašuma tiesību piederību pamattiesībām.

Valstīs, kurās pastāv brīvā tirgus ekonomika, pilsoņu tiesības brīvi rīkoties ar savu īpašumu ir viena no valsts pamatvērtībām un attīstības garantiem.

Pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas tika atjaunota arī Satversmes darbība, taču 1922.gadā pieņemtajā Satversmē nebija ietvertas cilvēka pamattiesību normas. Ņemot vērā Latvijas politisko apņemšanos demonstrēt Rietumeiropas valstīm un ASV, ka Latvijas valsts ievēro cilvēka pamattiesības, 1992. gadā tika pieņemts konstitucionālais likums „Cilvēka un

¹ The law of human rights second edition, R. Clayton, H. Tomlinson, Oxford, Oxford university press 2009. 1755.lpp.

² Pleps J., Pastars E., Plakane I., *Konstitucionālās tiesības*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004., 668. lpp.

pilsoņa tiesības un pienākumi”³, kura 3.pantā valsts apņemas aizsargāt īpašumu. Būtiskākā atšķirība no pašreizējās konstitūcijas ir 9.pantā iekļautais regulējums, kurš liedz personām, kurām nebija Latvijas Republikas pilsonības, tiesības iegūt īpašumā zemi vai dabas resursus, ja vien šādas tiesības nebija noteiktas ar noslēgtiem starptautiskiem līgumiem vai paredzētas citā kārtībā. Satversmes komentāros norādīts, ka „šāda ierobežojuma iemesls bija vēsturiskā pieredze, kas saistīta ar padomju okupācijas periodu(..) Tāpēc likumdevējs sākumposmā pēc valsts neatkarības atjaunošanas gribēja nodrošināt, lai zeme un citi dabas resursi būtu pilsoņu īpašumā.”⁴ Konstitucionālais likums zaudēja spēku ar Satversmes VIII nodaļas spēkā stāšanos 1998.gadā.

Līdzīgi indivīda tiesību uz īpašumu tiesiskie regulējumi noteikti arī citos starptautiskos cilvēktiesību dokumentos, kuriem Latvija pievienojusies. Viens no vecākajiem cilvēka pamattiesību dokumentiem ir ANO Ģenerālās Asamblejas 1948.gada 10.decembrī pieņemtā Vispārējā cilvēktiesību deklarācija⁵, kuras 17.pants nosaka:

1. Katram ir tiesības uz īpašumu, kas var piederēt gan viņam, gan kopā ar citiem.
2. Nevienam nedrīkst patvaļīgi atņemt viņa īpašumu.

Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija⁶ tika pieņemta 1950.gada 4.novembrī. Latvija Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai un tās 1., 2., 4., 7., un 11.protokoloam pievienojās 1997.gadā. Pirmā protokola 1.pants nosaka:

1. Jebkurai fiziskai vai juridiskai personai ir tiesības uz īpašumu. Nevienam nedrīkst atņemt viņa īpašumu, izņemot, ja tas notiek sabiedrības interesēs un apstākļos, kas noteikti ar likumu un atbilst vispārējiem starptautisko tiesību principiem.
2. Minētie nosacījumi nekādā veidā nedrīkst ierobežot valsts tiesības izdot tādus likumus, kādus tā uzskata par nepieciešamiem, lai kontrolētu īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm vai lai nodrošinātu nodokļu vai citu maksājumu vai sodu samaksu.

Eiropas Cilvēktiesību konvencijas teorija un prakse ceturtajā papildinātājā izdevumā norādīts, ka „svarīga Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmā protokola 1.panta aizsargātā vērtība ir personas tiesības uz sabiedrības interesēm atbilstošu īpašuma izmantošanu (peaceful enjoyment of possession) un valsts atturēšanos no prettiesiskas iejaukšanās. Tomēr valstīm, kuras pievienojušās Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmā protokola 1.pantam, jāveic arī tādi pasākumi, lai aizsargātu īpašuma

³ Konstitucionālais likums „Cilvēka un pilsoņa tiesības un pienākumi: LR Konstitucionālais likums. Ziņotājs, 1992. 30.janvāris, nr.4. (zaudējis spēku 1998. 6.novembris).

⁴ K.Balodis 105.panta komentārs. *Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri*. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 464.lpp

⁵ Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija <http://www.un.org/en/documents/udhr/> [aplūkots 2012.gada 25.maijā]

⁶ Par 1950.gada 4.novembra Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas un tās 1., 2., 4., 7. un 11.protokolu: Konvencija. Ziņotājs, 1997.gada 4.jūnijā, nr. 143/144 (858/859)

tiesības”.⁷ Valsts pienākums ir aizsargāt īpašumu. Veids, kādā valsts garantē īpašuma tiesību aizsardzību, izpaužas caur institucionālo un individuālgarantiju. Individuālgarantija aizsargā konkrētai personai piederošu mantiska rakstura tiesību (visā tās sastāvā) pret aizskārumiem no valsts puses. Individuālgarantija aizsargā ikvienu personu pret tai piederošas tiesības uz īpašumu prettiesīgu ierobežošanu vai atņemšanu.⁸ Individuālgarantija normatīvajos aktos nostiprināta Teritorijas attīstības plānošanas likumā.⁹

Starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos ietvertās tiesību normas ir nozīmīgas un tām ir praktiska nozīme, jo tās palīdz interpretēt Satversmes 105.panta saturu atbilstoši Eiropas valstīs pieņemtajai cilvēktiesību satura izpratnei. Satversmes tiesa, izskatot lietu „Par likuma „Par nekustamo īpašumu atsavināšanu Terehovas robežkontroles punkta vajadzībām” 1. panta 1. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”, norāda veidu, kā konstatējams pamattiesību saturs, proti, „valsts pienākums ievērot starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā izriet no Satversmes 89. panta, kas noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Šis pants skaidri norāda uz to, ka konstitucionālā likumdevēja mērķis ir bijis panākt Satversmē ietvertu cilvēktiesību normu harmoniju ar starptautiskajām cilvēktiesību normām.”¹⁰ Tiesību normu starpvalstu harmonizācijai ir būtiska nozīme, jo cilvēktiesības tiek uzskatītas par universālām tiesībām. Tiesību universālums nozīmē to, ka personai neatkarīgi no valsts, kurā viņa atrodas tiek garantētas vienāds tiesību apjoms. Cilvēktiesību universālisms neizslēdz iespēju, ka atsevišķās valstīs iespējamās tiesību izpratnes nianšes, kas veidojušās vēsturiskās attīstības gaitā, tomēr pamattiesību „kodolam” jābūt ar vienādu saturu.

Tiesības uz īpašumu subjektu loks ir plašāks nekā attiecībā uz citām pamattiesībām. Tiesības uz īpašumu ir pamattiesības, kas piemīt ne vien cilvēkiem, tātad fiziskai personai, bet arī citiem tiesību subjektiem, proti, juridiskām personām un tiesībspējīgām personālkomersabiedrībām.¹¹ Satversmes tiesā konstitucionālās sūdzības par īpašuma tiesību ierobežošanu teritorijas plānošanas lietās iesniegušas gan fiziskas personas, gan juridiskas personas.

---

⁷ Pieter van Dijk, Fried van Hoof, Arjen van Rijan and Leo Zwaak. *Theory and practice of the European Convention on human rights fourth edition*, Intersentia, Oxford 2006. 864. lpp

⁸ Grūtups A., Kalniņš E. *Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums*. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002. 14.lpp

⁹ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2011.gada 13.oktobrī, Nr. 173 (4571)

¹⁰ „Par likuma „Par nekustamo īpašumu atsavināšanu Terehovas robežkontroles punkta vajadzībām” 1. panta 1. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 21.oktobra spriedums lietā lietā Nr. 2009-01-01. Latvijas Vēstnesis 2009. 27.oktobrī, nr. 170 (4156). 9.punkts

¹¹ K.Balodis 105.panta komentārs. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.467.lpp

Latvijas Republikas Satversmes¹² (turpmāk- Satversme) 105.panta pirmais teikums skan šādi „Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.

Īpašuma tiesību saturs ir konkretizēts Civillikuma¹³ Lietu tiesību sadaļā. Juridiskajā literatūrā – *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa Cilvēka pamattiesības* (turpmāk – Satversmes komentāros) norādīts, „svarīgākās no Satversmes 105.panta aizsargātajām tiesībām uz īpašumu ir īpašuma tiesības civiltiesiskajā izpratnē, kuras regulē Civillikuma 927-1129.pants.¹⁴ „Ar īpašumu domāts ne tikai lietas un nekustamais īpašums. Konstitucionālajās tiesības par īpašumu uzskata arī citas īpašuma tiesības, piemēram, hipotēkas, akcijas, patentus un preču zīmes, prasības un pat īrnieka lietojuma tiesības.¹⁵

Civillikuma 1036.pants noteic, ka īpašums dod īpašniekam vienam pašam pilnīgas varas tiesību par lietu, ciktāl šī tiesība nav pakļauta sevišķi noteiktiem aprobežojumiem. Attiecībā uz teritorijas plānošanas aspektu Būvniecības likuma 11.pants nosaka, ka zemes gabalu var apbūvēt tā īpašnieks vai cita persona, kas noslēgusi līgumu ar attiecīgā zemes gabala īpašnieku.

Tiesiskās attiecības, kas veidojās no īpašuma tiesībām, pamatā regulētas ar Civillikuma normām. Civillikums uzskatāms par vispārējo likumu, kas regulē īpašuma tiesiskās attiecības. Civillikuma 927.pantā noteiktas īpašnieka tiesības attiecībā pret īpašumu. A. Grūtups, komentējot šo pantu, norāda, ka īpašuma jēdzienu raksturo šādas pazīmes: pilnīga varas tiesība pār lietu, tiesības valdīt, tiesības lietot, tiesības iegūt no lietas visus iespējamo labumus, tiesības rīkoties, tiesības atprasīt īpašumu no katras trešās personas ar īpašuma prasību¹⁶.

Pēc neatkarības atgūšanas Latvijas sabiedrībā valdīja maldīgs priekšstats, par īpašuma tiesību ierobežošanas iespējām, proti izplatīts bija viedoklis, ka īpašuma tiesības ir gandrīz absolūtas. Tomēr lūkojoties vēsturiskā perspektīvā secināms, ka īpašuma tiesību ierobežošana nav uzskatāma par jaunu vai neraksturīgu tiesību sistēmas sastāvdaļu.

Īpašuma tiesību izpratne pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas sākotnēji veidojusies pilnībā neizprotot demokrātiskas valsts tiesību mehānismu darbību. Kā norāda I. Čepāne pētījumā par tauvas joslas juridisko statusu, 50 gadus dzīvojot bez privātā īpašuma, tagad bieži tā saturs tiek absolutizēts un sabiedrībai tiek uzspiests viedoklis, ka īpašuma tiesības ir tik

¹² Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993.1.jūlijs

¹³ Civillikums: LR likums, Ziņotājs, 1992. 7.jūlijs, nr.29/30/31

¹⁴ K.Balodis 105.panta komentārs. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 469.lpp.

¹⁵ Vildberds H.J., Messeršmits K., Niedre L. Pilsonis tiesiskā valstī: mācību līdzeklis. Rīga: Latvijas Universitāte, 2004. 296.lpp

¹⁶ A. Grūtups, Latvijas Republikas civillikuma komentāri Īpašums, Mans īpašums, 1996.gads, 10.lpp

"svētas", ka to priekšā publiskajām interesēm vienmēr būtu jāpiekāpjas"¹⁷ Tomēr izpratne par šo jautājumu pakāpeniski mainījies. A. Grūtups komentējot Civillikuma 927.pantā ietvertā īpašuma jēdziena elementus norāda „pilnīga varas tiesība pār lietu, kas nozīmē, ka īpašuma tiesības ir vismazāk aprobežotās un visplašākās lietu tiesības, kuras, protams, neizslēdz ierobežojumus gan atsevišķu personu, gan sabiedrības interesēs.”¹⁸

Arī Satversmes tiesa, izskatot lietas, vairākkārt norādījusi uz to, ka īpašuma tiesības nav absolūtas, un, pastāvot noteiktiem priekšnoteikumiem, īpašuma tiesības iespējams ierobežot. Jāņem vērā tiesību uz labvēlīgu vidi saturu, ierobežojumi pamatā attiecināmi uz nekustamo īpašumu. Latvijas tiesību sistēma pazīst divus īpašuma tiesību ierobežojumu veidus: a) īpašuma tiesību ierobežošana, kas sevī iekļauj tiesības valdīt, iegūt no lietas visus iespējamus labumus un tiesības ar to rīkoties; b) īpašuma tiesību atsavināšana. Zinātniskajā literatūrā izteikts viedoklis, ka ierobežojumi noteikti, lai „aizsargātu personas īpašuma tiesības, nodrošinot, lai ierobežojumi netiktu noteikti neattaisnoti vai patvaļīgi. Rēķinoties ar to, ka īpašuma tiesību ierobežojumi ir nepieciešami un nenovēršami, konstitucionālais likumdevējs ir gribējis panākt, lai ierobežojumi tiktu noteikti tiesiski nevainojamā un īpašnieka tiesības iespējami saudzējošā veidā.”¹⁹ „Satversmes 105. pants, līdzīgi kā Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmā protokola 1. pants, paredz gan īpašuma tiesību netraucētu īstenošanu, gan arī valsts tiesības sabiedrības interesēs ierobežot īpašuma izmantošanu.”²⁰

Īpašuma tiesību aizskāruma izvērtēšana Satversmes tiesas praksē

No 2003.gada, kad Satversmes tiesā tika ierosināta pirmā lieta, kas saistībā ar teritorijas plānošanas dokumentu satversmības izvērtēšanu, Satversmes tiesa sagatavojusi 19 spriedumus, pieņemti četri lēmumi par lietas izbeigšanu un divas reizes Satversmes tiesas tiesneši izmantojuši tiesības rakstīt atsevišķās domas.

Satversmes tiesai ir būtiska loma divu fundamentālu cilvēktiesību vērtību samērīguma meklēšanā. Satversmes tiesas spriedumos Satversmes 105. panta un Satversmes 115. panta saturs galvenokārt ticis vērtēts caur teritorijas plānošanas dokumentu prizmu, konkrētāk Satversmes tiesas spriedumos vērtēta vietējo pašvaldību teritorijas plānojumu un detālpilānojumu, atbilstību

¹⁷ Čepāne I., Meiere S. *Par tauvas joslas tiesisko statusu*, Jurista Vārds, 2001.gada 9.oktobris, nr. 30 (223)

¹⁸ Turpat.

¹⁹ K.Balodis 105.panta komentārs. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 469.lpp

²⁰ “Par Ministru kabineta 2001.gada 31.jūlija noteikumu nr.349 “Grozījumi Ministru kabineta 1995.gada 3.oktobra noteikumos nr.291 “Suņu un kaķu turēšanas noteikumi”” atbilstību Satversmes 105.pantam un Ministru kabineta iekārtas likuma 14.panta 3.punktam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 20.maija spriedums lietā Lietā nr.2002-01-03. Latvijas Vēstnesis 2002.gada 21.maijā nr. 75 (2650)

Satversmē noteiktajām pamattiesībām. Pēc Teritorijas attīstības plānošanas likuma²¹ spēkā stāšanās 2012.gada 1.janvārī Satversmes tiesas kompetencē neietilpst lietas par detālplānojuma atbilstības augstāka juridiskā spēka tiesību normām izvērtēšanu. Saskaņā ar Teritorijas attīstības plānošanas likuma 29.pantu vietējā pašvaldība detālplānojumu apstiprina ar administratīvo aktu. Savukārt Teritorijas attīstības plānošanas likuma 30.pants noteic, ka personai ir tiesības pārsūdzēt vietējās pašvaldības apstiprināto detālplānojumu administratīvajā tiesā mēneša laikā no nākamās dienas, kad laikrakstā „Latvijas Vēstnesis” publicēts paziņojums par detālplānojuma apstiprināšanu. No Teritorijas attīstības plānošanas likuma 27.panta izriet, ka Satversmes tiesas kompetencē ir lietas, kas saistītas ar teritorijas plānojuma un lokālplānojumu satversmības izvērtēšanu. Izmaiņas Satversmes tiesas kompetencē nekādā ziņā nemazina Satversmes tiesas spriedumos un lēmumos izteikto atziņu juridiskās argumentācijas spēku.

No Satversmes tiesas prakses, teritorijas plānošanas lietās, tuvāk izprotams īpašuma tiesību ierobežošanas izņēmuma raksturs. Autors īpašu uzmanību pievērsīs Satversmes izstrādātajai metodoloģijai, kas, attīstoties judikatūrai, pilnveidojusies.

Satversmes tiesas likuma²² 32.pants nosaka, ka „Satversmes tiesas spriedumi un tajos sniegtās tiesību normas interpretācijas ir obligātas visām valsts un pašvaldību institūcijām (arī tiesām) un amatpersonām, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām.” Secināms, ka Satversmes tiesas spriedumos paustās atziņas ir obligātas, tomēr praksē valsts pārvaldes iestāžu sadarbība Satversmes tiesas spriedumu efektīvai realizācijai nav pietiekama. Jāņem vērā arī lietu, kas saistītas ar teritorijas plānošanas dokumentiem specifika, proti, no Satversmes tiesas sprieduma izrietošā tiesību normu interpretācija attiecās uz visiem līdzīgiem faktiskajiem sastāviem, tāpēc svarīgi ir kontrolēt, lai visas pašvaldības, izstrādājot teritorijas plānošanas dokumentus, ievērotu Satversmes tiesas spriedumos paustās atziņas. Minēto problēmu Satversmes tiesa norādījusi izskatot lietu “Par Ādažu novada teritorijas plānojuma daļas, kas paredz Lielā Baltezera applūstošās teritorijas apbūvi, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam”²³ (turpmāk – Ādažu lieta) sprieduma 26.punktā, proti, Satversmes tiesa „vērsī Ministru kabineta uzmanību uz nepieciešamību gādāt par valsts pārvaldes iestāžu sadarbību nolūkā nodrošināt efektīvu teritorijas plānošanas kontroli, kā arī uz pienākumu nodrošināt Satversmes tiesas spriedumu saistošo spēku.”

Izvērtējot īpašuma tiesību ierobežošanas samērīgumu, Satversmes tiesa izvērtē ierobežojuma atbilstību Satversmes 105.panta pirmajiem trim teikumiem – Ikvienam ir tiesības

---

²¹ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums, Latvijas vēstnesis, 2011.gada 13.oktobrī nr. 173 (4571)

²² Satversmes tiesas likums: LR likums, Ziņotājs 1996.gada 14.jūnijā Nr.103 (588)

²³ “Par Ādažu novada teritorijas plānojuma daļas, kas paredz Lielā Baltezera applūstošās teritorijas apbūvi, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 21.decembra spriedums lietā Nr.2007-12-03. Latvijas Vēstnesis 2007.gada 28.decembris Nr.207 (3783).

uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu.

Nereti izstrādājot teritorijas plānojumu saduras dažādas intereses, tas ir gan tiesības uz īpašumu, gan tiesības dzīvot labvēlīgā vidē. Atceroties, ka Satversmes tiesā katra pamattiesību aizskārums izvērtēšanai piemēro citu personas tiesību aizskārums izvērtēšanas metodoloģiju rodas praktiskas dabas problēma, kā noteikt metodoloģiju, izmantojot kuru skatīt lietu. Satversmes tiesas spriedums lietā “Par Rucavas novada domes 2009. gada 3. novembra saistošo noteikumu Nr. 27 “Par Rucavas novada teritorijas plānojumiem” daļā par vēja enerģijas zonas noteikšanu Dunikas pagasta teritorijā un 2009. gada 17. decembra saistošo noteikumu Nr. 41 “Detālpilānojums nekustamajam īpašumam “Šuķi” (kad. Nr. 6452 012 0156, kad. Nr. 6452 011 0012), “Skrandas” (kad. Nr. 6452 012 0007)” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. un 115. pantam”²⁴ (turpmāk – Rucavas lieta) bija pirmā lieta, kurā konstitucionālās sūdzības iesniedzēji lūdza Satversmes tiesu izvērtēt apstrīdētā teritorijas plānojuma un detālpilānojuma atbilstību gan Satversmes 115.pantam, gan arī Satversmes 105.pantam. Satversmes tiesa norāda „ir nostiprināta prakse teritorijas plānojuma atbilstības Satversmes 115. pantam izvērtēšanā pēc tādiem pieteikumiem, kuru iesniedzēji vērsušies pret teritorijas plānojumu, kas atļauj saimniecisku darbību (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 17. janvāra spriedumu lietā Nr. 2007-11-03*), kā arī teritorijas plānojuma atbilstības Satversmes 105. pantam izvērtēšanā pēc tādiem pieteikumiem, kuru iesniedzēji vērsušies pret teritorijas plānojumu, kas saimniecisku darbību liedz (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 12. novembra spriedumu lietā Nr. 2008-05-03*). Rucavas lietā Satversmes tiesa vispirms izvērtēja vai nav noticis aizskārums Satversmes 115.pantam, pēc kura pārbaudes sekoja aizskārums izvērtēšana pēc Satversmes 105.panta. Savukārt Satversmes tiesas lietā “Par Grobiņas novada domes 2009.gada 29.septembra saistošo noteikumu Nr.4 "Par Grobiņas novadā ietilpstošo bijušo pašvaldību teritorijas plānojumu apstiprināšanu", ar kuriem apstiprināti Medzes pagasta padomes 2009.gada 4.jūnija saistošie noteikumi Nr.3/09 "Medzes pagasta teritorijas plānojuma grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi", daļā par vēja enerģijas zonas noteikšanu Medzes pagasta teritorijā un Grobiņas novada domes 2010.gada 18.februāra saistošo noteikumu Nr.62 "Detālpilānojums īpašumam "Papardes" Medzes pagastā" atbilstību Latvijas Republikas

---

²⁴ “Par Rucavas novada domes 2009. gada 3. novembra saistošo noteikumu Nr. 27 “Par Rucavas novada teritorijas plānojumiem” daļā par vēja enerģijas zonas noteikšanu Dunikas pagasta teritorijā un 2009. gada 17. decembra saistošo noteikumu Nr. 41 “Detālpilānojums nekustamajam īpašumam “Šuķi” (kad. Nr. 6452 012 0156, kad. Nr. 6452 011 0012), “Skrandas” (kad. Nr. 6452 012 0007)” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. un 115. pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra spriedums lietā lietā Nr. 2010-48-03. Latvijas Vēstnesis 2011.gada 1.martā nr. 33 (4431)

Satversmes 105. un 115.pantam.”²⁵ (turpmāk – Grobiņas lieta) spriedumā Satversmes tiesa norādījusi, ka „gadījumos, kad tiek konstatēta teritorijas plānošanas dokumenta neatbilstība Satversmes 115.pantam, nav nepieciešamas izvērtēt atbilstību Satversmes 105.pantam.”

Faktiskie apstākļi

Loģisks priekšnoteikums lietas ierosināšanai Satversmes tiesā ir katras lietas faktisko apstākļu izvērtēšana, lai noskaidrotu, vai ar apstrīdēto normatīvo aktu tiek ierobežotas konstitucionālās sūdzības iesniedzēja Satversmes 105.pantā garantētās tiesības uz īpašumu. Īpašuma tiesību aizskārums var būt gan šobrīd pastāvošs, gan arī sagaidāms nākotnē vai potenciāls. Nākotnē sagaidāma vai potenciāla īpašuma tiesību ierobežojuma pierādīšanai konstitucionālās sūdzības iesniedzējam jāpamato tie apstākļi, kuri norāda uz pamatotu un ticamu iespējamību, ka apstrīdētās normas piemērošana konstitucionālās sūdzības iesniedzējam varētu radīt nelabvēlīgas sekas. Piemēram, lietā „Par Rīgas domes 2005. gada 20. decembra saistošo noteikumu Nr. 34 "Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi" grafiskās daļas, kas noteic zemesgabala Kanāla ielā b/n (kadastra numurs 0100 128 2003) atrašanos apstādījumu un dabas teritorijā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam un Teritorijas plānošanas likuma 3. panta 6. punktam”²⁶ (turpmāk – Kanāla ielas lieta) un lietā „Par Lažas pagasta padomes saistošo noteikumu Nr. 6 „Liepājas rajona Lažas pagasta teritorijas plānojums 2007.–2019. gadam” Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu 3.2.8. punkta piektās daļas „d” apakšpunkta un 3.10.6. punkta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”²⁷ (turpmāk – Lažas lieta) Satversmes tiesa izvērtējusi, vai apstrīdētā norma ierobežo personas tiesības izmantot īpašumu pēc tās ieskatiem. Lažas lietā Satversmes tiesa secina, ka ierobežotas personas tiesības paplašināt sev piederošās cūku audzēšanas fermas, proti, persona nevar lietot savu īpašumu tā, lai gūtu pēc iespējas lielāku labumu. Savukārt Limbažu lietā konstitucionālās sūdzības iesniedzēji norādīja, ka nekustamo īpašumu iegādājušies ar nolūku to

²⁵ „Par Grobiņas novada domes 2009.gada 29.septembra saistošo noteikumu Nr.4 "Par Grobiņas novadā ietilpstošo bijušo pašvaldību teritorijas plānojumu apstiprināšanu", ar kuriem apstiprināti Medzes pagasta padomes 2009.gada 4.jūnija saistošie noteikumi Nr.3/09 "Medzes pagasta teritorijas plānojuma grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi", daļā par vēja enerģijas zonas noteikšanu Medzes pagasta teritorijā un Grobiņas novada domes 2010.gada 18.februāra saistošo noteikumu Nr.62 "Detālplānojums īpašumam "Papardes" Medzes pagastā" atbilstību [Latvijas Republikas Satversmes](#) 105. un 115.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 3.maija spriedums lietā Nr.2010-54-03

²⁶ Par Rīgas domes 2005. gada 20. decembra saistošo noteikumu Nr. 34 "Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi" grafiskās daļas, kas noteic zemesgabala Kanāla ielā b/n (kadastra numurs 0100 128 2003) atrašanos apstādījumu un dabas teritorijā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam un Teritorijas plānošanas likuma 3. panta 6. Punktam.” Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 19.novembra spriedums lietā Nr.2009-09-03

²⁷ „Par Lažas pagasta padomes saistošo noteikumu Nr. 6 „Liepājas rajona Lažas pagasta teritorijas plānojums 2007.–2019. gadam” Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu 3.2.8. punkta piektās daļas „d” apakšpunkta un 3.10.6. punkta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 12.novembra spriedums lietā Nr. 2008-05-03. Latvijas Vēstnesis 2008.gada 14.novembrī Nr 178 (3962)

izmantot komercapbūvei, taču apstrīdētie normatīvie akti liedzot tiesības izmantot konstitucionālās sūdzības iesniedzēju īpašumu peļņas gūšanai. Faktiskie apstākļi, kas apliecina sasaisti starp īpašuma tiesību aizskāruma esamību un apstrīdēto normatīvo aktu ir pamats, lai turpinātu konstitucionālās sūdzības izskatīšanu, un, lai Satversmes tiesa izvērtētu īpašuma tiesību ierobežojuma atbilstību Satversmei.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka, „lai konstatētu Satversmē ietvertu cilvēktiesību normu saturu, tās tulkojamas pēc iespējas atbilstoši interpretācijai, kāda tiek lietota starptautisko cilvēktiesību normu piemērošanas praksē. Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse ir obligāta attiecībā uz 1950.gada 4.novembra Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) interpretāciju, un šī prakse ir izmantojama arī attiecīgo Satversmes normu tulkošanai.”²⁸

Eiropas Cilvēktiesību tiesas lietā *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*²⁹ atzina, ka jebkuram īpašumtiesību ierobežojumam, kas saistīts ar valsts tiesībām kontrolēt īpašuma izmantošanu, ir jāasniedz taisnīgs līdzsvars starp sabiedrības vispārējām interesēm un indivīda pamattiesību aizsardzību. Satversmes tiesa izvērtējot Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras ir atzinusi par noderīgu un piemērojamu pamattiesību izvērtēšanas metodoloģiju, kuru piemēro īpašuma tiesību aizskārumu izvērtēšanas gadījumiem. Īpašuma tiesības var ierobežot, bet ir jāpārbauda, vai ierobežojums ir attaisnojams, proti, vai:

- 1) tas ir noteikts ar likumu;
- 2) tam ir leģitīms mērķis;
- 3) tas ir samērīgs (proporcionāls).

Ar likumu noteikti ierobežojumi

Pamattiesību aizskāruma izvērtēšanā, pirmkārt, tiek pārbaudīts vai ierobežojums noteikts ar likumu. Satversmes tiesas spriedumos norādījusi, ka vārds likums tiek tulkots plašāk par vārda „likums” gramatisko nozīmi. Satversmes tiesa, interpretējot vārdu „likums”, nonākusi pie secinājuma, ka, lai identificētu normatīvos aktus, kuri uzskatāmi par likumiem, šiem normatīvajiem aktiem jāatbilst trim kritērijiem: pirmkārt,

---

²⁸ “Par Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punkta un Pilsētas domes un pagasta padomes vēlēšanu likuma 9.panta 5. un 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 101.pantam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 14.pantam un Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 25.pantam”. Satversmes tiesas 2000.gada 30.augusta spriedums lietā Nr.2000-03-01

²⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1982.gada 23.septembra spriedums lietā *Sporrong and Lönnroth v. Sweden* http://portal.uclm.es/descargas/idp_docs/jurisprudencia/sporrong%20-%20proteccion%20de%20la%20propiedad.%20titularidad%20y%20alcance.%20privacion%20legal%20de%20la%20propiedad.%20in.pdf

vispāršaistošs spēks, otrkārt, normatīvais akts izdots attiecībā uz nenoteiktu personu loku un treškārt, normatīvais akts ir vairakkārt piemērojams. Satversmes 64.pants noteic, ka likumdošanas tiesības pieder Latvijas Republikas Saeimai (turpmāk – Saeima), kā arī tautai. Tāpēc ar vārda „likums” gramatisko formu visupirms tiek saprasts Saeimas atbilstošā procesuālā kārtībā pieņemts normatīvais akts.

Indivīda pamattiesības iespējams aizskart ne tikai ar Saeimas izdotiem normatīvajiem aktiem – likumiem, bet arī ar Ministru Kabineta saistošajiem noteikumiem. Satversmes tiesa lietā „Par Limbažu pilsētas domes 2006. gada 25. janvāra saistošo noteikumu Nr. 4 „Limbažu pilsētas teritorijas plānojuma grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” plānojuma, ar kuru zemes gabals Cēsu ielā 24 iekļauts Limbažu pilsētas teritorijas izmantošanas un nekustamo īpašumu lietošanas mērķu grupas dabas pamatnes teritorijas vai brīvās izbūves teritorijas mežaparku un parku teritorijā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”³⁰ (turpmāk – Limbažu lietā) spriedumā norāda „Satversmes 105. pantā paredzētās tiesības var ierobežot ne vien ar Saeimas vai tautas pieņemtu likumu, bet arī ar citu vispāršaistošu (ārējo) normatīvo aktu. Šādam normatīvajam aktam jābūt izdotam, pamatojoties uz likumu, publicētam vai citādā veidā pieejamam un pietiekami skaidri formulētam, lai adresāts varētu izprast savas tiesības un pienākumus, turklāt šim normatīvajam aktam jāatbilst tiesiskas valsts principiem. Vērtējot Satversmes tiesas praksi, autors secina, ka viskonkrētāk ar MK noteikumiem noteikts pamattiesību ierobežojums izpaudies Satversmes tiesas lietā „Par Ministru kabineta 2001.gada 8.augusta rīkojuma nr.401 „Par bīstamo atkritumu sadedzināšanas iekārtas izvietojumu Olainē” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115.pantam, Atkritumu apsaimniekošanas likuma 5.pantam un 6.panta 1. – 3.punktam, likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 3. un 11.pantam, likuma „Par piesārņojumu” 14.pantam un 17.panta pirmajai daļai, kā arī likuma „Par vides aizsardzību” 11.pantam”³¹ (turpmāk – Olaines lieta), kurā Olaines iedzīvotāji ar konstitucionālo sūdzību apstrīdēja MK izdotu rīkojumu par bīstamo atkritumu sadedzināšanas iekārtas izvietojumu Olaines pašvaldības teritorijā.

---

³⁰ „Par Limbažu pilsētas domes 2006. gada 25. janvāra saistošo noteikumu Nr. 4 „Limbažu pilsētas teritorijas plānojuma grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” plānojuma, ar kuru zemes gabals Cēsu ielā 24 iekļauts Limbažu pilsētas teritorijas izmantošanas un nekustamo īpašumu lietošanas mērķu grupas dabas pamatnes teritorijas vai brīvās izbūves teritorijas mežaparku un parku teritorijā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 26.aprīļa spriedums lietā lietā Nr. 2006-38-03. Latvijas Vēstnesis 2007.gada 28.aprīlis nr. 70 (3646)

³¹ „Par Ministru kabineta 2001.gada 8.augusta rīkojuma nr.401 „Par bīstamo atkritumu sadedzināšanas iekārtas izvietojumu Olainē” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115.pantam, Atkritumu apsaimniekošanas likuma 5.pantam un 6.panta 1. – 3.punktam, likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 3. un 11.pantam, likuma „Par piesārņojumu” 14.pantam un 17.panta pirmajai daļai, kā arī likuma „Par vides aizsardzību” 11.pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003.gada 14.februāra spriedums lietā Nr.2002-02-04. Latvijas Vēstnesis 2003.gada 18.februāris Nr. 26 (2791)

„Satversmes tiesa norādīja, ka, noskaidrojot likumdevēja pilnvarojuma saturu un apjomu, jāņem vērā tās konkrētās nozares specifika, kuru likumdevējs uzdevis reglamentēt Ministru kabinetam. Tādējādi ar likumdevēja pilnvarojumu izpildvarai jāsaprot ne tikai viena konkrēta, lakoniska tiesību norma, bet paša likuma būtība un mērķi.”³²

Vārda „likums” tvērumā ietilpināmi arī pašvaldību saistošie noteikumi, konkrētāk, pašvaldības teritorijas dokumenti, kas pieņemti ar saistošo noteikumu spēku. Saskaņā ar Teritorijas attīstības plānošanas likumu 25.pantu teritorijas plānojumi – teritorijas plānojums un lokāmplānojums – tiek apstiprināti ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem.

Satversmes tiesa, vietējo pašvaldību apstiprināto saistošo noteikumu, izvērtēšanai izvirzījusi divus kritērijus – vai ievērotas likumos un MK noteikumos noteiktās prasības un vai ievērota teritorijas plānošanas dokumentu pieņemšanas procesuālās normas. Stropiņu novada lietā³³ Satversmes tiesa izvērtēja ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem izveidotu aizsargjoslu, kas pieteikuma iesniedzēja ieskatā neatbilda Aizsargjoslu likuma³⁴ prasībām. Satversmes tiesa, atcēla Stropiņu novada teritorijas plānojumu apstrīdētajā daļā, norādot, ka īpašuma tiesību ierobežojums nav noteikts ar pienācīgā kārtā pieņemtu normatīvo aktu. Satversmes tiesa izvērtējot atkritumu apsaimniekošanas poligoniem noteiktās aizsargjoslas, secina, ka aizsargjoslas tiek noteiktas ar likumu un nav nepieciešama to iekļaušana teritorijas plānojumā, taču pieteikuma iesniedzēja īpašuma tiesību aizskārums nav radies no atkritumu poligona, bet gan no atkritumu izgāztuves. Savukārt Aizsargjoslu likums neparedz izveidot aizsargjoslu atkritumu izgāztuvēm. Stropiņu novada dome nepareizi interpretējusi Aizsargjoslu likumu, kā arī nav sniegusi pienācīgu argumentāciju, kādēļ nepieciešams konkrētais īpašuma tiesību ierobežojums.

Satversmes tiesa, pārbaudot vai ierobežojums noteikts ar likumu, izvērtē, vai pašvaldības apstiprinātajos saistošos noteikumos ievērotas Teritorijas attīstības plānošanas likumā un 2012.gada 16.oktobra Ministru Kabineta noteikumos Nr. 711 „Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem”³⁵ (turpmāk – Noteikumi Nr.771) izvirzītās procesuālās prasības – sabiedrības iesaistīšana teritorijas plānošanas procesā, integrēta pieeja izvērtējot ekonomiskos, kultūras, sociālos un vides aspektus, un citas prasības. Lažas lietā

---

³² Statkus S., D.Amoliņa Piezīmes par "Satversmes lasīšanu Satversmes tiesā" Jurista vārds Nr.27 (726) 2012.gada 3.jūlijs

³³ Par Stropiņu novada teritorijas plānojuma daļas, atbilstoši pielikuma Nr.1 plānā iezīmētajai teritorijai (teritorija starp "Ginteriem" un "Eģenovām" ar nosaukumu "SIA "Getliņi-2" kompostēšanas laukums"), atbilstību [Latvijas Republikas Satversmes](#) 105.pantam. [Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 14.aprīļa spriedums lietā Nr.2010-62-03. Latvijas Vēstnesis 2011.gada 19.aprīlī Nr. 61 \(4459\)](#)

³⁴ Aizsargjoslu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1997.gada 5.februāra nr. 56/57 (771/772)

³⁵ 2012.gada 16.oktobra Ministru Kabineta noteikumos Nr. 711 „Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” Latvijas Vēstnesis 2012.gada 18.oktobrī Nr.165 (4768)

Satversmes tiesa norāda, „ka vietējām pašvaldībām teritorijas plānošanas dokumentos piešķirta liela rīcības brīvība (diskrecionārā vara). Tomēr piešķirtā rīcības brīvība nav neierobežota un par tiesiskām uzskatāmas tikai tādas darbības, kas veiktas ievērojot rīcības brīvības ārējo robežu ietvarus.”

Leģitīms mērķis

Konstatējot, ka apstrīdētā norma pieņemta ar likumu, Satversmes tiesa var izvērtēt, vai ar apstrīdēto normu noteiktajam ierobežojumam ir leģitīms mērķis. Pienākums pamatot īpašuma tiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi ir tai iestādei, kas izdevusi Satversmes tiesā apstrīdēto normatīvo aktu, proti, vietējai pašvaldībai.

Satversmes 105.panta trešais teikums noteic, ka īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. No Satversmes 105.panta trešā teikuma izriet ne tikai prasība, ka īpašuma tiesību ierobežojumus noteikts ar likumu konkretizētos gadījumos un kārtībā, bet arī nepieciešamība īpašuma tiesību ierobežojumus noteikt leģitīma mērķa sasniegšanai, tas ir citu konstitucionāli aizsargātu interešu nodrošināšanai.

Teritorijas plānošana ir atzīstama par leģitīmu mērķi īpašuma tiesību ierobežošanai, jo teritorijas plānošanas procesā pašvaldība izvērtē un saskaņo dažādas intereses.

Satversmes tiesa Limbažu lietā, definējot leģitīmo mērķi, norāda, „lai pamattiesību ierobežojums būtu attaisnojams, tam jākalpo noteiktam leģitīmam mērķim – citu konstitucionāla ranga vērtību aizsardzībai.” Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 115.pantu tiesības uz labvēlīgu vidi ir atzītas par konstitucionāla ranga pamattiesībām, proti, lai ievērotu vides tiesību normatīvajos aktos noteiktās prasības var tikt ierobežotas citu personu pamattiesības, tajā skaitā tiesības uz īpašumu.

Lažas lietā Lažas pagasta dome, kā leģitīmo mērķi norāda dabas, kultūras un arhitektūras pieminekļu aizsardzība, kā arī pienākums nodrošināta dabas resursu aizsardzība un saglabāšana. Savukārt Kanāla ielas lietā Satversmes tiesa par leģitīmo mērķi atzina pašvaldības pienākumu administratīvajai teritorijai izstrādāt teritorijas plānojumu, kas ilgtspējīgas attīstības interesēs noteic konkrētu īpašumu atļauto izmantošanu. Proti, īpašuma tiesību ierobežojums izrietēja no likuma Par pašvaldībām³⁶ 15.panta pirmās daļas 13.punktā noteiktajās pašvaldības autonomās funkcijas un Teritorijas attīstības plānošanas likumā ietvertā ilgtspējīgas attīstības principa ievērošanas.

Satversmes tiesas lietā "Par Aizputes novada domes 2012. gada 28. marta saistošo noteikumu Nr. 7 "Aizputes novada teritorijas plānojuma 2012. - 2023. gadam grafiskā daļa un

---

³⁶ Par pašvaldībām: LR likums Ziņotājs 1994.gada 16.jūnijs Nr.61 (192)

teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi" 407.16.3., 434.23. un 572.6. apakšpunkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam" ³⁷ (turpmāk – Aizputes lieta) konstitucionālās sūdzības iesniedzēji uzskatīja, ka Aizputes dome iekļaujot teritorijas plānojumā prasību, kas nosaka, ka veicot saimnieciskās darbības paplašināšanu, proti, jaunu ēku būvniecību, obligāts priekšnoteikums ir konkrētās teritorijas detālplānojuma izstrāde. Aizputes lietā Satversmes tiesa norādīja, ka pašvaldībai ir tiesības teritorijas plānojumā noteikt nepieciešamību izstrādāt detālplānojumu. Par leģitīmo mērķi ir atzīstams vietējās pašvaldības pienākums savai administratīvajai teritorijai izstrādāt tādu teritorijas plānojumu, kas teritorijas ilgtspējīgas attīstības interesēs cita starpā paredz arī konkrēta nekustamā īpašuma atļautās izmantošanas priekšnoteikumus. Tādējādi prasība izstrādāt detālplānojumu nodrošina to, ka konkrētas teritorijas izmantošanas noteikšanai publiskās intereses tiek saskaņotas ar atsevišķu nekustamo īpašumu īpašnieku privāttiesiskajām interesēm.

No minētā secināms, ka īpašuma tiesības iespējams ierobežot pastāvot šādiem leģitīmiem mērķiem – tiesību uz vidi aizsardzība, sabiedrības intereses, teritorijas plānošanas procesa ievērošanai, kultūrvēsturisku objektu saglabāšana.

Samērīguma princips

Konstatējot leģitīmā mērķa esamību, tiek izvērtēts, vai īpašuma tiesību ierobežojums atbilst samērīguma principam. No samērīguma principa izriet, ka pašvaldībai ierobežojot indivīda tiesības un likumiskās intereses, jāievēro saprātīgs līdzsvars starp indivīda un sabiedrības interesēm. Atbilstība samērīguma principam tiek noteikta pārbaudot:

pirmkārt, vai izmantotie līdzekļi ir piemēroti leģitīma mērķa sasniegšanai;

otrkārt, vai leģitīmu mērķi nevar sasniegt ar citiem, indivīda tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem;

treškārt, vai labums, ko gūst sabiedrība, ir lielāks par indivīdam nodarītajiem zaudējumiem.

Limbažu lietā Satversmes tiesa norāda, ka samērīguma princips prasa ievērot saprātīgu līdzsvaru starp sabiedrības un personas interesēm, ja publiskā vara ierobežo personas tiesības un likumiskās intereses. Ja, izvērtējot normatīvo aktu tiek konstatēts, ka tas neatbilst, kaut vienam no samērīguma principa kritērijiem, normatīvais akts tiek atzīsta par neatbilstošu Satversmei.

---

³⁷ "Par Aizputes novada domes 2012. gada 28. marta saistošo noteikumu Nr. 7 "Aizputes novada teritorijas plānojuma 2012. - 2023. gadam grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi" 407.16.3., 434.23. un 572.6. apakšpunkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam". Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013.gada 5.aprīļa spriedums lietā Nr.2012-20-03. Latvijas Vēstnesis 2013.gada 8.aprīlī Nr. 67 (4873)

Līdzekļu piemērotība

Kā Aizputes lietā norāda Satversmes tiesa „izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīma mērķa sasniegšanai, ja ar konkrēto regulējumu šis mērķis ir sasniegts. Teritorijas plānojumā, tostarp detālpilānojuma, izstrādāšana nav formāla procedūra. Tā ir reglamentēta, lai varētu identificēt un izsvērt dažādas intereses un noteikt, kurām no tām plānojumā dodama prioritāte. Šajā procesā ir jāpanāk visu iesaistīto pušu interešu līdzsvarošana un pēc iespējas plašāka sabiedrības interešu nodrošināšana.”

Satversmes tiesa Kanāla ielas lietā, izvērtējot, vai izmantotie līdzekļi ir piemēroti leģitīma mērķa sasniegšanai, konstatējusi, ka nav ievēroti teritorijas plānošanas principi, proti, pēctecības un nepārtrauktības princips. Abstrahējoties no konkrētām lietās, secināms, ka Satversmes tiesa izvērtē, vai ar noteikto ierobežojumu tiks panākts vēlamais rezultāts.

Saudzējošāki līdzekļi

Apstrīdētajā normā noteiktais tiesību ierobežojums ir nepieciešams, ja nepastāv nekādi citi līdzekļi, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk. Vērtējot to, vai leģitīmo mērķi var sasniegt arī citādi, Satversmes tiesa jau daudzkārt uzsvērusi, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē.

Lai konstatētu, vai nav saudzējošāku līdzekļu, kas ļautu sasniegt leģitīmo mērķi, mazāk ierobežojot pieteikuma iesniedzēja tiesības uz īpašumu, Satversmes tiesa Limbažu lietā noteikusi, ka saudzējošāku līdzekļu noteikšanai jākonstatē, vai apstrīdētajā plānojumā noteiktais ierobežojums ir samērīgs vienīgi tad, ja nav nekādu citu līdzekļu, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk jūtami. Limbažu lietā pieteikuma iesniedzējs izteica viedokli, ka pašvaldībai bija jāizmanto pirmpirkuma tiesība un jāiegādājas attiecīgais zemes gabals, nevis jānosaka īpašuma tiesību ierobežojumi, tomēr, kā norāda Satversmes tiesa, pirmpirkuma tiesību izmantošanas mērķis ir nevis īpašnieku atbrīvošana no nekustamo īpašumu izmantošanas tiesību ierobežojumiem, bet gan pašvaldības aktīvāka iesaistīšanās savas administratīvās teritorijas attīstīšanā. Satversmes tiesa secina, ka pašvaldības pirmpirkuma tiesības nav saudzējošākais līdzeklis leģitīma mērķa sasniegšanai.

Lažas pagasta lietā Satversmes tiesa norāda, ka konkrētajā gadījumā Lažas pagasta padomei visupirms bija jāpārlicinās par savu aizdomu pamatotību, iegūstot nepieciešamo informāciju. Tikai pēc tam, ja tas būtu nepieciešams, tā varēja aizliegt jaunu lopkopības fermu celtniecību un esošo fermu paplašināšanu. Jaunu fermu būvniecība vai esošo paplašināšana automātiski nenozīmē vides stāvokļa pasliktināšanos. Attiecībā uz saudzējošāku līdzekļu

izmantošanu leģitīma mērķa sasniegšanai Satversmes tiesa norāda, Lažas pagasta padome nav spējusi pierādīt, ka, paplašinot cūku audzēšanas kompleksu, notiks arī vides stāvokļa pasliktināšanās. Apgalvojumu par vides stāvokļa pasliktināšanos varētu izdarīt tikai pēc zinātniski pamatotas izpētes. Ņemot vērā, ka Lažas pagasta padome zinātnisku izpēti nebija veikusi Satversmes tiesa atzina, ka Lažas pagasta padome nav izraudzījusies saudzējošāko līdzekli leģitīma mērķa sasniegšanai.

Ierobežojumu proporcionalitāte

Pēdējais pamattiesību ierobežojuma satversmības izvērtēšanas kritērijs ir, vai apstrīdētais plānojums nenodara personas tiesībām un likumiskajām interesēm lielākus zaudējumus nekā tie labumi, ko iegūst sabiedrība. No Satversmes tiesas prakses, secināms, ka līdz īpašuma tiesību ierobežojuma samērīguma izvērtēšanas pēdējā kritērija izvērtēšanai Satversmes tiesa nonākusi tikai dažās lietās.

Aizputes lietā Satversmes secina, ka lietās, kuras saistītas ar teritorijas plānošanu izvērtējams, vai teritorijas plānošanas dokumenta pieņemšanas procesā ievēroti Teritorijas attīstības plānošanas likuma 3.pantā minētie teritorijas attīstības plānošanas principi – ilgtspējīgas attīstības princips, pēctecības princips, vienlīdzīgu iespēju princips, nepārtrauktības princips, atklātības princips, integrētas pieejas princips, daudzveidības princips un savstarpējas saskaņotības princips. Satversmes tiesa Aizputes lietā norāda „šie principi jāņem vērā, lai taisnīgi līdzsvarotu dažādu personu intereses, gan sekmējot teritorijas ekonomisko attīstību, gan nodrošinot vides aizsardzības prasību ievērošanu. Tādējādi teritorijas plānošanas jomā pamattiesību ierobežojuma atbilstība samērīguma principam izvērtējama, ņemot vērā to, vai ir ievēroti teritorijas plānošanas principi.”

Autora ieskatā īpašuma tiesību ierobežojumu samērīguma izvērtēšanas metodoloģijas ir skaidri noteikta un garantē augstu aizsardzības līmeni.

Īpatnēja situācija izveidojas tajos gadījumos, kad Satversmes tiesai jāizvērtē apstrīdēto normu atbilstība gan Satversmes 105.pantam, gan Satversmes 115.pantam. Satversmes tiesas praksē ir bijušas divas šādas lietas, proti, Rucavas lieta un Grobiņas lieta.

Abas lietas pēc faktiskajiem apstākļiem ir līdzīgas, jo tiek apstrīdēti detālplānojumi, kuros paredzēta vēja elektrostaciju (turpmāk – VES) būvniecība. Satversmes tiesas Grobiņas lietā skaidro, ka izvērtēšana pamatojoties uz diviem pamatiem skaidrojama ar VES darbības divējādo raksturu, pirmkārt, nekustamo īpašnieku tiesības izmantot nekustamo īpašumu pēc saviem ieskatiem, otrkārt, VES būvniecība un darbība atbilst valsts enerģijas politikas mērķiem un ir vērsta uz valsts pienākumu nodrošināšanu „zaļās enerģijas” jomā, kas ietilpst tiesību dzīvot labvēlīgā vidē saturā.

Autora ieskatā Satversmes tiesa spriedumos ir pievērsusi nepamatoti lielu uzmanību dažādu tehnisko parametru izvērtējumam, kas pēc savas dabas ir lietderības apsvērumu izvērtējums, kas saskaņā ar varas dalīšanas principiem ietilps izpildvaras kompetencē, tas ir, pašvaldības kompetencē.

Tiesību uz labvēlīgu vidi saturs

Konstitucionālā norma, kas nosaka kārtību kādā var ierobežot īpašuma tiesības Latvijā ir Satversmes 105.panta trešais teikums, kurš paredz, ka īpašuma tiesības var ierobežot tikai ar likumu. Satversmē ietverts imperatīvs aizliegums izmantot īpašuma tiesības pretēji sabiedrības interesēm. Viens no īpašuma tiesību ierobežošanas pamatiem ir vides tiesību normu ievērošana, kuras konstitucionālā līmenī noteiktas Satversmes 115.pantā „valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu.” Šajā nodaļā Autors aplūkos tiesību uz labvēlīgu vidi satura atklāšanu Satversmes tiesas spriedumos.

Kā norādīts Satversmes tiesas komentāros „šajā ziņā tiesības uz labvēlīgu vidi būtiski atšķiras no pilsoniskajām un sociālajām tiesībām, jo materiālo tiesību uz labvēlīgu vidi standarts starptautiskajās saistošajās tiesībās līdz šim nav noteikts. Turklāt valstīs, kurās tiesībām uz vidi noteikts konstitucionāls rangs, to traktējumā sastopamas atšķirīgas pieejas. Atklājot tiesību uz labvēlīgu vidi saturu, jāreķinās, ka starptautiski noteikta standarta nav, tāpēc iespējams izmantot arī citos tiesību avotos, tostarp starptautiskajās rekomendatīvajās tiesībās ietvertos principus, idejas un kritērijus”³⁸

Vides aizsardzība un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, vēl nav spējušas kļūt par neapstrīdamu cilvēktiesību starptautiskajā līmenī, vērojot mūsdienu tendences domājams, pilnīga minēto tiesību iekļaušana valstu konstitūcijās ir tikai laika jautājums. Pasaulē ir 100 valstis, kuras konstitūcijās ir nostiprinājušas pienākumu aizsargāt vidi. Valstu skaits, kas konstitūcijās atzīst arī subjektīvās tiesības uz vidi ir salīdzinošāki mazāks.³⁹ Valstu pieeja, iekļaujot tiesības uz labvēlīgu vidi pamattiesību, klāstā ir divējāda: pirmkārt, noteikts valsts pienākums veikt nepieciešamos pasākumus vides aizsardzībai, taču sabiedrībai netiek piešķirtas subjektīvas tiesības, otrkārt, noteikts valsts pienākums veikt nepieciešamos pasākumus vides aizsardzībai un sabiedrībai paredzētas subjektīvas tiesības prasīt no valsts vides normatīvo aktu ievērošanu.

³⁸ I.Čepāne, S.Meiere 115.panta komentārs. Grām.: *Latvijas Republikas Satversmes komentāri*. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā,. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 729.lpp

³⁹ I.Čepāne, S.Meiere 115.panta komentārs. Grām.: *Latvijas Republikas Satversmes komentāri*. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā,. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011 722.lpp

Latvija ir to valstu skaitā, kurā konstitucionālā līmenī nostiprinātas personas subjektīvās tiesības prasīt vides aizsardzību.

Mihaels Klefers,⁴⁰ analizējot Vācijas konstitūcijas 20.a⁴¹ pantā ietverto tiesību uz labvēlīgu vidi saturu norāda, ka personai netiek piešķirtas subjektīvās tiesības „vides aizsardzība ir noteikta kā valsts politikas mērķis, kas izpaužas valsts tiesībās un pienākumā nodrošināt, lai līdz minimumam tiktu samazināta nevēlama ietekme uz vidi. Normas adresāts ir valsts nevis privātpersonas. Pienākuma realizācija izpaužas kā: likumdevējvarai – pienākums ir konkretizēt vides aizsardzības principus, tos samērojot ar citām konstitucionāla ranga normām. Izpildvarai – iezīmēt virzienu noteikto politikas mērķu īstenošanā un vadīties no tiem izpildot savas funkcijas. Tiesu varai – izmantos konstitucionālo vides tiesību normu aizpildot likuma robežus vides tiesību jomā. Salīdzinot Latvijas un Vācijas modeļus, autors nonāk pie secinājuma, Latvijas apstākļos svarīgas ir personas tiesības vērsties tiesā. Tas pamatojams ar salīdzinoši lielo vides tiesību pārkāpumu skaitu, kad bez aktīvas sabiedrības iesaistīšanās situācijas netiktu risinātas.

Jēdziena labvēlīga vide tvērums jāvērtē arī no ekonomiskā viedokļa. Valsts plānveidīgai izaugsmei un attīstībai ir nepieciešama dažāda veida infrastruktūra. Aizsargjoslu likuma⁴² mērķis ir nodrošināt dažāda veida infrastruktūras objektu drošu ekspluatāciju. Likuma 12.pantā dots konkrētu objektu uzskaitījums tie ir: transporta līnijas, elektronisko sakaru tīkli un citas komunikāciju līnijas un objekti, kas nodrošina dažādu valsts dienestu darbību. Izvērtējot aizsargjoslu likuma 42.- 51.¹ pantu, jāsecina, ka nekustamo īpašnieku tiesībām rīkoties ar savu īpašumu ekspluatācijas aizsargjoslā ir noteikti pietiekoši nopietni ierobežojumi.

Cilvēktiesību sadaļa Satversmē ir tikai 14 gadus, kas tik sarežģīta un fundamentāla tiesību instrumenta skaidrošanai ir krietni par maz. Tāpēc autors pievienojas vienai no Satversmes tiesas paustajām atziņām „no vienas puses, jāņem vērā, ka dabiskajai videi piemīt estētiska un garīga vērtība, kas noteic cilvēka dzīves kvalitāti un personas labklājības nemateriālo aspektu. Tāpēc degradēta dabiskā vide negatīvi ietekmē ikvienas personas (sabiedrības) labklājību. Taču, no otras puses, sabiedrības materiālā labklājība bieži ir atkarīga no tādu projektu īstenošanas, kuri samazina pašas sabiedrības iespēju izmantot publisko ārtelpu vai arī degradē vidi. Šādā situācijā gan dabisko vidi degradējošas darbības aizliegums, gan arī tās atļaušana (plānošana) dažādos aspektos skar un samazina ikvienas personas labklājību. Līdz ar to, izlemjot jautājumus, kas saistīti ar vides izmantošanu, vienmēr ir jāizvēlas, kurai no konstitucionāli aizsargātajām vērtībām - vides aizsardzībai vai ekonomiskajām interesēm -

⁴⁰ Klefers M., Vides aizsardzība konstitucionālajās tiesībās: Vācijas Pamatlikums., Likums un tiesības 2003

⁴¹ Valsts ar atbildību pret nākamajām paaudzēm konstitucionālās iekārtas ietvaros likumdošanas ceļā un saskaņā ar likumu un tiesībām ar izpildvaras un tiesu varas starpniecību aizsargā dabiskos dzīves pamatus.

⁴² Aizsargjoslu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1997.gada 5.februāra nr. 56/57 (771/772)

konkrētajos apstākļos dodama priekšroka.”⁴³ Tādējādi secināms, ka tiesību uz labvēlīgu vidi satura noskaidrošanai, jāizmanto starptautiskās konvencijas, ES tiesību akti un likumi, tos skatot interpretējot kā vienotu sistēmu.

Atšķirībā no materiālās dimensijas tiesību uz labvēlīgu vidi procesuālā dimensija ir noteikta starptautisko dokumentos, proti, Orhūsas konvencijā. Tā kā Orhūsas konvencija noteic procesuālo vides tiesību aizsardzības standartu, lielā daļā Eiropas valstu pastāv noteikumi, tostarp konstitucionāli, kas garantē piekļuvi vides informācijai, tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanas procesos un vērsties tiesā ar vidi saistītos jautājumos.⁴⁴

Tiesību uz labvēlīgu vidi aizskāruma izvērtēšana Satversmes tiesas praksē

Šajā apakšnodaļā tiks aplūkota Satversmes tiesas prakse lietās, kurās Satversmes tiesa ir izvērtējusi tiesību uz labvēlīgu vidi aizskārumus. Salīdzinot Satversmes tiesas spriedumus, kuros pamattiesību aizskārums izvērtēts pēc Satversmes 115.panta un Satversmes 105.panta, secināms, ka Satversmes 105.panta pamattiesību aizskāruma izvērtēšana tiek veikta pēc praksē nostabilizējušās metodoloģijas, kas analizēta iepriekšējā nodaļā. Savukārt lietās, kurās Satversmes tiesa vērtējusi pamattiesību aizskārumu pēc Satversmes 115.panta nav izveidojusies skaidra pamattiesību ierobežojuma izvērtēšanas metodoloģija. Metodoloģijas trūkumu Satversmes tiesa ir kompensējusi nosakot kritērijus, pēc kuriem tiek izvērtēts vai teritorijas plānošanas dokumentu pieņemšanas procesā nav pieļauti pārkāpumi. Satversmes komentāros⁴⁵ norādīts, ka „Satversmes tiesas galvenokārt vērtējusi tiesības dzīvot labvēlīgā vidē no procesuālās dimensijas, proti, trīs procesuālos elementus – tiesības uz vides informāciju, tiesības uz līdzdalību ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanā un tiesības uz tiesas pieejamību ar vidi saistītu lēmumu pārsūdzēšanā.” Kā arī tiek uzsvērts, ka „Satversmes tiesa nekad nav noraidījusi tiesību uz labvēlīgu vidi materiālo dimensiju: tiesības dzīvot labvēlīgā vidē nozīmē tiesības dzīvot vidē, kuras stāvoklis neapdraud personas veselību un labklājību.”

---

⁴³ Par Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 28.aprīļa saistošo noteikumu Nr.8 "Grozījumi Jūrmalas pilsētas Attīstības plānā (Ģenerālplānā)" un Jūrmalas pilsētas domes 2007.gada 12.jūlija saistošo noteikumu Nr.19 "Par Jūrmalas Attīstības plāna (ģenerālplāna) grozījumu, grafiskās daļas, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu apstiprināšanu", ciktāl šie noteikumi attiecas uz teritoriju Dzintaros starp Meža prospektu, Edinburgas prospektu, Piestātnes ielu un Krišjāņa Barona ielu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 115.pantam un Jūrmalas pilsētas domes 2007.gada 30.augusta saistošo noteikumu Nr.37 "[Par detālplānojuma teritorijai Dzintaros starp Meža prospektu, Edinburgas prospektu, Indras ielu un Krišjāņa Barona ielu projekta grafiskās daļas, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu apstiprināšanu](#)" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 6.jūlija spriedums lietā lietā Nr.2008-38-03. Latvijas Vēstnesis. 2009.gada 8.jūlijs 106 (4092)

⁴⁴ I.Čepāne, S.Meiere 115.panta komentārs. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā,. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011728.lpp

⁴⁵ turpat

2004.gadā Satversmes tiesā tika ierosināta pirmā ar teritorijas plānošanu saistītā lieta, proti, lieta „Par reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministra 2003.gada 27.maijā pieņemtā rīkojuma Nr.2-02/57 „Par Jūrmalas pilsētas domes 24.10.2001. saistošo noteikumu Nr.17 „Par detālo plānojumu Jūrmalā, teritorijai starp Bulduru prospektu, Rotas ielu, 23. un 25.līnijām” darbības apturēšanu”, 2003.gada 2.jūnijā pieņemto rīkojumu Nr.2-02/60 „Par Jūrmalas pilsētas domes 09.10.2002. saistošo noteikumu Nr.10 „Par detālā plānojuma apstiprināšanu Jūrmalā, sabiedriskajam centram Vaivaros” darbības apturēšanu” un Nr.2-02/62 „Par Jūrmalas pilsētas domes 07.11.2001. saistošo noteikumu Nr.18 „Par detālā plānojuma apstiprināšanu Jūrmalā, zemesgabalam Bulduri 1001” darbības apturēšanu” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1.pantam”⁴⁶ (turpmāk – Rīkojuma lieta), lai arī konstitucionālās sūdzības iesniedzējs lūdza izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1.pantam, tomēr no faktiskajiem apstākļiem izriet, ka Satversmes tiesa izvērtēja teritorijas plānošanas dokumenta satversmību. Satversmes tiesa Rīkojuma lietas sprieduma secinājumu daļas 5.1.punktā norāda, ka „teritorijas plānošana ir ne tikai instruments konkrētas teritorijas plānošanai, bet pilda arī vides aizsardzības funkcijas. Viens no teritorijas plānošanas uzdevumiem ir dažādu interešu identifikācija un, izvērtējot atšķirīgās intereses noteikt, kurām no tām plānojumā dodama prioritāte.” Satversmes tiesa apstrīdēto normu izvērtēšanu veikusi noskaidrojot rīkojuma atbilstību no Satversmes 1.panta izrietošajiem principiem, izvērtējot pašvaldības saistošo noteikumu pieņemšanas procedūras atbilstību spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, kā arī Satversmes tiesa uzsver nepieciešamību ņemt vērā to, vai teritorijas plānošanas procesā atbilstoši visas sabiedrības interesēm ievērotas tiesību normas, kas balstās uz ilgtspējīgas attīstības principu un interešu saskaņotības principu.

Pirmais Satversmes tiesas spriedums, kurā tika izvērtēta teritorijas plānojuma atbilstība Satversmes 115.pantam, bija lietas “Par Garkalnes pagasta padomes teritorijas plānojuma daļas, kas paredz Lielā Baltezera applūstošās teritorijas apbūvi, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 115. pantam”⁴⁷ (turpmāk – Garkalnes lieta) spriedums. Izskatot šo lietu Satversmes tiesa veica padziļinātu Aizsargjoslu likuma normu interpretāciju pēc gramatiskās, sistemātiskās un vēsturiskās interpretācijas metodes, jo dažādas valsts institūcijas bija sniegušas

---

⁴⁶ Par reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministra 2003.gada 27.maijā pieņemtā rīkojuma Nr.2-02/57 „Par Jūrmalas pilsētas domes 24.10.2001. saistošo noteikumu Nr.17 „Par detālo plānojumu Jūrmalā, teritorijai starp Bulduru prospektu, Rotas ielu, 23. un 25.līnijām” darbības apturēšanu”, 2003.gada 2.jūnijā pieņemto rīkojumu Nr.2-02/60 „Par Jūrmalas pilsētas domes 09.10.2002. saistošo noteikumu Nr.10 „Par detālā plānojuma apstiprināšanu Jūrmalā, sabiedriskajam centram Vaivaros” darbības apturēšanu” un Nr.2-02/62 „Par Jūrmalas pilsētas domes 07.11.2001. saistošo noteikumu Nr.18 „Par detālā plānojuma apstiprināšanu Jūrmalā, zemesgabalam Bulduri 1001” darbības apturēšanu” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1.pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2004.gada 9.marta spriedums lietā Nr.2003-16-05.

⁴⁷ “Par Garkalnes pagasta padomes teritorijas plānojuma daļas, kas paredz Lielā Baltezera applūstošās teritorijas apbūvi, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 115. pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 8.februāra spriedums lietā Nr.2006-09-03.

atšķirīgas apstrīdēto normu interpretācijas, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētās normas interpretētas un piemērotas nepareizi. Garkalnes lietas sprieduma 11.punktā Satversmes tiesa atklājusi Satversmes 115.pantā saturu, proti, pirmkārt, publiskās varas institūcijām uzliek par pienākumu izveidot un nodrošināt efektīvu vides aizsardzības sistēmu, otrkārt, tiesības dzīvot labvēlīgā vidē ir paceltas pamattiesību rangā, no kā izriet to tieša un nepastarpināta piemērošana. Spriedumā nedaudz aizskartas teritorijas plānojuma vides aizsardzības aspektā, tomēr dziļāka analīze nav veikta. Sava veida turpinājums minētajai lietai ir Ādažu lieta, kurā Satversmes tiesa izvērtēja Ādažu novada teritorijas plānojumu atbilstību Satversmes 115.pantam, cita starpā spriedumā ietverta norāde uz valsts pienākumu pilnveidot Satversmes tiesas spriedumu izpildes mehānismu, jo Garkalnes lietā pausto atziņu efektīva realizācija, novērsu iespēju Ādažu novada domei izdot apstrīdētos saistošos noteikumus.

Spriedumā izvērtēti analizēti sabiedrības jēdziens, proti, atklāta Orhūsas konvencijā un Vides aizsardzības likumā noteiktais valsts pienākumu nodrošināt sabiedrībai – fiziskajām un juridiskajām personām un to apvienībām – tiesības piedalīties ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanā. Papildus tiek norādīts, ka nosakot ierobežojumus juridiskajām personām un to apvienībām tiktu ierobežotas arī Satversmes 92.pantā garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu, jo Orhūsas konvencijas 9.panta trešā daļa paredz tiesības vērsties tiesā. Papildu kritēriji, lai konstatētu vai apstrīdētā norma aizskar juridiskās personas tiesības visupirms izvērtējams, vai juridiskās personas darbības mērķis ir vides aizsardzība un, vai juridiskā persona ir piedalījies teritorijas plānošanas procesā ciktāl normatīvajos aktos šādas tiesības ir paredzētas. Atšķirīgu tiesību normu interpretāciju piedāvā Satversmes tiesas tiesneši K.Balodis un V.Skudra atsevišķajās domās⁴⁸ norādot, ka juridiskajām personām nav to cilvēktiesību, ko pēc savas būtības nevar attiecināt uz juridiskajām personām. Satversmes tiesa esot nepamatoti attiecinājusi Satversmes 115.pantā saturu uz juridisko personu, kurai nepiemīt tiesības dzīvot labvēlīgā vidē.

Lietā „Par Rīgas teritorijas plānojuma daļas 2006. – 2018. gadam, kas attiecas uz Rīgas brīvostas teritoriju, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam”⁴⁹ (turpmāk – Brīvostas lieta) Satversmes tiesa pirmo reizi izvērtējusi teritorijas plānošanas normatīvos aktus kopsakarībā ar citiem plānošanas līmeņiem un vides tiesībām, akcentējot daudzo interešu pastāvēšanu, kuru saskaņošana ir teritorijas plānošanas prioritāte, kā arī norādot uz ilgtspējīgas attīstības principu, kas ir teritorijas plānošanas un vides tiesības vienojošais elements. Gan Garkalnes, gan Ādažu lietā tika norādīts, ka būtisku pārkāpumu esamība ir par pamatu teritorijas

⁴⁸ Satversmes tiesas Tiesnešu Kaspara Baloža un Viktora Skudras Atsevišķās domas Rīgā 2008. gada 23. Janvārī lietā Nr. 2007-11-03. http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/domas_2007-11-03.htm

⁴⁹ „Par Rīgas teritorijas plānojuma daļas 2006. – 2018. gadam, kas attiecas uz Rīgas brīvostas teritoriju, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam” Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr.2007-11-03

plānojuma atcelšanai, tomēr termins „būtiski pārkāpumi” nebija konkretizēts. Konkretizācijas trūkumu Satversmes tiesa novērsa, nosakot trīs kritērijus pēc kuriem kvalificēt būtisku pārkāpumu, šie kritēriji ir:

1. būtisks teritorijas plānošanas procesa pārkāpums ir tāds pārkāpums, kura rezultātā pieņemts citāds, nevis tāds lēmums, kāds būtu bijis, ja procedūra tiktu ievērota;
2. būtisks pārkāpums ir pieļauts tādos gadījumos, kad ir būtiski pārkāptas sabiedrības tiesības piedalīties teritorijas plānošanas procesā;
3. par būtisku pārkāpumu atzīstami arī citi teritorijas plānošanas principu pārkāpumi.

S.Meiere norāda - „testa izveidē tiesa vadījās no pieņēmuma, ka teritorijas plānojumam jābūt integrētam lēmumam, taču tā pieņemšanā sociālās, ekonomiskās un vides intereses vislabāk var saskaņot pati pašvaldība. Līdz ar to ilgtspējīgas attīstības kontekstā tukšumu, ko rada „saskaņošanas normas” neesamība, Satversmes tiesa aizpildīja ar teritorijas plānojuma procesa izstrādes detalizētu izvērtējumu.”⁵⁰

Brīvostas lietas sprieduma 17.punktā tiek noteikta, secība pēc kuras vērtējams, vai teritorijas plānojums ir izstrādāts normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, pirmkārt, jākonstatē, vai ievērotas visas procesuālās prasības attiecībā uz teritorijas plānojuma izstrādi, tās ir stratēģiskā novērtējuma veikšana, ja nepieciešams, sabiedriskās apspriešanas veikšana un atzinumu saņemšana no attiecīgajām institūcijām. Nekonstatējot pārkāpumus procesuālajos aspektos, tiek pārbaudīts, vai teritorijas plānojuma pieņemšanā ir ievērotas arī materiālo tiesību normas ietvertās vides aizsardzības prasības.

Satversmes tiesa konstatēja interešu saskaņotības principa pārkāpumu. Rīgas dome vairākām institūcijām nebija iesniegusi teritorijas plānojuma galīgās redakcijas projektu, kā arī netika ņemti vērā vairāki institūciju atzinumi. Tomēr par būtiskāko procesuālo pārkāpumu, kura rezultātā tika pieņemts citāds lēmums nekā būtu pieņemts ja procedūra tiktu ievērota, tika atzīta Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas atzinumā minēto apstākļu neizvērtēšana pieņemot lēmumu.

Brīvostas lietā uzsāktā prakse nebija ilglaicīga, jo Satversmes tiesa, izskatot Maskavas ielas lietu, kurā bija līdzīgi un salīdzināmi faktiskie apstākļi, atkāpās no iepriekš izmantotās metodoloģijas. Atkāpšanos no iepriekšējas metodoloģijas autors saistīta ar subjektīviem apsvērumiem, proti, Brīvostas lieta tika skatīta pilnā tiesnešu sastāvā savukārt Maskavas ielas lieta tika skatīta trīs tiesnešu sastāvā. Kritisku viedokli par Satversmes tiesas rīcību izteikusi

---

⁵⁰ S.Meiere Tiesību un juridiskās prakses ilgtspējīga attīstība Rakstu krājums, LU akadēmiskai apgāds, Rīga, 2012.gads, 35.lpp

I.Čepāne⁵¹ norādot, ka „ekonomiskās krīzes apstākļos visas pūles nav jāvelta ekonomiskās situācijas uzlabošanai, bet jākoncentrējas uz ilgtermiņa izaugsmi.” Citējot Eiropas Savienības komisāru vides lietās J.Potaškinski „valdībām, kuru darbību nosaka vēlēšanu cikls, var rasties kārdinājums meklēt īstermiņa risinājumus ekonomiskās situācijas uzlabošanai”. I.Čepāne konstatē, ka „Satversmes tiesas spriedumos vērojama tendence bez pietiekama pamata atteikties no agrākās pieejas teritorijas plānojumu izvērtēšanā. Proti, ekonomiskajām interesēm tiek dota priekšroka salīdzinājumā ar sociālajām un vides interesēm.”

Brīvostas lietas sprieduma 7.punktā Satversmes tiesa noteic, ka tās kompetencē ir izvērtēt tikai normatīvā akta atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām. Savukārt apstrīdētā norma Satversmes tiesas procesa izpratnē būtu vērtējama tikai attiecīgajā detālplānojuma saistošajā daļā. Nākošajā punktā Satversmes tiesa analizējot Teritorijas plānošana likumu un likumu Par pašvaldībām, nonāk pie secinājuma, ka Satversmes tiesas kompetencē neietilpst uzraudzība pār detālplānojuma izstrādes procesu vai pašvaldības lēmuma tiesiskuma kontrole, kā arī tiek paustas šaubas par kontroles mehānisma efektivitāti teritorijas plānošanas jomā. Balstoties uz iepriekš minēto Satversmes tiesa norāda, ka „detālplānojuma saistošo daļu nevar uzskatīt par tiesisku, ja tās pieņemšanas procedūrā ir pieļauti būtiski pārkāpumi, kuru skaitā ietilpst arī procesuālie pārkāpumi, tomēr šī izvērtēšana veicama tiktāl, ciktāl trūkumi, uz ko norādījis pieteikuma iesniedzējs vai kas atklājušies lietas sagatavošanas gaitā, uzskatāmi par būtiskiem procedūras pārkāpumiem.” Satversmes tiesa arī konkretizē pārkāpumus, kas uzskatāmi par būtiskiem - trūkumi pašvaldības institūciju lēmumos, detālplānojuma dokumentācijas noformēšanā un saturā, procedūras norisē u. c.

Autora ieskatā Satversmes tiesa ar šādu rīcību ne vien atkāpusies no iepriekšējos spriedumos izveidotās Satversmes 115.panta pārbaudes metodoloģijas, bet arī apveltījusi sevi ar tiesībām izvēlēties, kuri pārkāpumu uzskatāmi par būtiskiem. Šāda rīcība autora ieskāt neatbilst tiesiskas un demokrātiskas valsts principiem, kā arī nenodrošina stabilas judikatūras veidošanos tiesību uz labvēlīgu vidi lietās.

Savukārt Jūrmalas lietas⁵² spriedumā Satversmes tiesa, vērtējot sabiedrības līdzdalības nodrošināšanu detālplānojuma izstrādē, konstatē, ka iedzīvotāju viedokļos pārsvarā pausta

---

⁵¹ I.Čepāne Tiesību uz īpašumu un labvēlīgu vidi līdzsvara meklējumi Satversmes tiesas praksē, 2011. gada 22. novembris Jurista Vārds Nr.47 (694)

⁵² „Par Jūrmalas pilsētas domes 2004. gada 28. aprīļa saistošo noteikumu Nr. 8 „Grozījumi Jūrmalas pilsētas Attīstības plānā (Ģenerālplānā)” un Jūrmalas pilsētas domes 2007. gada 12. jūlija saistošo noteikumu Nr. 19 „Par Jūrmalas Attīstības plāna (ģenerālplāna) grozījumu, grafiskās daļas, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu apstiprināšanu”, ciktāl šie noteikumi attiecas uz teritoriju Dzintaros starp Meža prospektu, Edinburgas prospektu, Piestātnes ielu un Krišjāņa Barona ielu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 115. pantam un Jūrmalas pilsētas domes 2007. gada 30. augusta saistošo noteikumu Nr. 37 „Par detālplānojuma teritorijai Dzintaros starp Meža prospektu, Edinburgas prospektu, Indras ielu un Krišjāņa Barona ielu projekta grafiskās daļas, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu apstiprināšanu” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam”.

negatīva attieksme par plānoto attīstības ieceri, tomēr no lietas materiāliem nav gūstams viedoklis, ka Jūrmalas pašvaldība lēmumu pieņemšanas procesā būtu ņēmusi vērā sabiedrības paustos viedokļus. Nav izvērtēti lietderības apsvērumi, proti, norādot kāpēc daži priekšlikumi ņemti vērā, bet citi noraidīti, kā rezultātā nav ievērotas normatīvajos aktos izvirzītās sabiedriskās apspriešanas prasības. Jūrmalas dome nepietiekami izvērtēja sabiedrības viedokli par plānoto teritorijas attīstības risinājumu, kā arī nepietiekami tika pamatota tā nepieciešamība. No minētajiem faktiskajiem apstākļiem nevar izdarīt secinājumu, ka apstrīdētā detālplānojuma pieņemšana ir uz pienācīga izvērtējuma pamata balstīts lēmums. Proti, nevar gūt pārliecību par to, ka citos apstākļos izraudzītais detālplānojuma risinājums nebūtu mainījies.” Jūrmalas lietā teritorijas plānojums tika atzīts par neatbilstošu Satversmes 115.pantam. No pamattiesību izvērtēšanas metodoloģijas izriet, ka Satversmes tiesa piemērojusi to pašu pamattiesību aizskārumu izvērtēšanas metodoloģiju, kur pielietota Brīvostas lietā.

Lietā „Par Pāvilostas novada domes 2009. gada 24. septembra saistošo noteikumu Nr. 9 „Par Pāvilostas novada teritorijas plānojumiem” sadaļas, ko veido Sakas novada domes 2007. gada 27. decembra saistošo noteikumu Nr. 12 „Sakas novada Sakas pagasta teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” grafiskā daļa „Teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana”, ciktāl tā attiecas uz Zaļkalna meža daļām un dabas liegumam „Ziemepe” piegulošā Akmeņraga meža daļām, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam”⁵³ (turpmāk – Pāvilostas lieta) Satversmes tiesa atkāpās no iepriekš noteiktās prakses vispirms izvērtēt procesuālos aspektus, ja nav konstatēti pārkāpumi, tikai tad materiāltiesiskos aspektus. Lietas 11.punktā norādīts, ka ”teritorijas plānojuma izstrādes un apstiprināšanas procesuālie aspekti ir cieši saistīti ar jautājumu par plānojuma atbilstību materiālajām vides tiesību normām. Tāpēc Sakas pagasta teritorijas plānojuma atbilstība procesuālajām un materiālajām tiesību normām tiks izvērtēta kopsakarā.” Izvērtējot secinājumu daļu autors secina, ka pamatā ir vērtēta materiālo tiesību normu atbilstība Satversmes 115.pantam.

No iepriekš minētā autors secina, ka Satversmes 115.panta aizskāruma izvērtēšanas metodoloģija nav pilnīgi izstrādāta, tomēr skaidras metodoloģijas trūkuma esamība neierobežo personu tiesības iesniegt konstitucionālās sūdzības Satversmes tiesā.

Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 6.jūlija spriedums lietā Nr.2008-38-03. Latvijas Vēstnesis 2009.gada 8.jūlijā Nr.106 (4092).

⁵³ „Par Pāvilostas novada domes 2009. gada 24. septembra saistošo noteikumu Nr. 9 „Par Pāvilostas novada teritorijas plānojumiem” sadaļas, ko veido Sakas novada domes 2007. gada 27. decembra saistošo noteikumu Nr. 12 „Sakas novada Sakas pagasta teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” grafiskā daļa „Teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana”, ciktāl tā attiecas uz Zaļkalna meža daļām un dabas liegumam „Ziemepe” piegulošā Akmeņraga meža daļām, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 12.maija spriedums lietā Nr.2012-56-03.

Teritorijas plānošana

Ilgtspējīgas attīstības koncepcija.

Teritorijas attīstības plānošanas likums un Vides aizsardzības likums noteic ilgtspējīgas attīstības principu par vienu no pamatprincipiem, kura mērķis ir nodrošināt sabiedrības labklājību, ekonomikas un vides integrētu un līdzsvarotu attīstību, vienlaicīgi apmierinot sabiedrības pašreizējās ekonomiskās un sociālās vajadzības, nodrošinot arī vides aizsardzības prasību ievērošanu.

Ilgtspējīgas attīstības koncepcijas pirmsākumi meklējami 1972. gadā, kad tā pirmo reizi tika apspriesta ANO konferencē par cilvēka vidi. 1980.gadā iznāca Branta komisijas ziņojums Ziemeļi – dienvidi: programma izdzīvošanai (North-South: A Programme for Survival) un 1987.gadu, kad iznāca Bruntlandes komisijas ziņojumu ‘ Mūsu kopīgā nākotne’ (Our Common Future). Brunlandes komisija noteica piecus galvenos faktorus ilgtspējīgai attīstībai: 1) šodienas paaudžu vajadzību apmierināšana nedrīkst ietekmēt nākotnes paaudžu tiesības apmierināt savas vajadzības, 2) pastāv neapstrīdama sakarība starp ekonomiku un vidi, 3) nabadzīgo vajadzības apmierināmas visās valstīs, 4) lai aizsargātu vidi, nepieciešams paaugstināt trūcīgo dzīves standartus, 5) visās mūsu darbībās jāpatur prātā nākotnes paaudžu vajadzības.⁵⁴ Neviens no iepriekšminētajiem dokumentiem nebija juridiski saistošs, tomēr tie norādīja uz globālajām problēmām, kuras turpmāk vairs nebija iespējams ignorēt. 1992.gadā 5.jūnija Riodežaneiro norisinājās ANO pasaules valstu līderu konference par vides attīstību, saukta arī par Zemes samitu, kurā tika pieņemta Rio deklarācija par vidi un attīstību un Rīcības plāns 21. gadsimtam (Agenda 21). Ar 1995.gada 31.augusta likumu Latvijā tiek pieņemta un apstiprināta 1992.gada Riodežaneiro konvencija.

Ilgtspējīga attīstība sevī ietver līdzsvara atrašanos starp dažādiem atšķirīgiem elementiem – ekoloģisko, sociālo un vides dimensiju. Pirmkārt, ar vides dimensiju tiek izprasts samērīguma meklēšana starp šķietami nesamērojamām interesēm, proti, saglabāt dabas bagātību un tās potenciālu, no otras puses, – respektēt un attīstīt ekoloģisko sistēmu funkcionēšanu, jo cilvēks ir daļa no dabas. Otrkārt, no ekonomiskā viedokļa vienlīdz svarīgi ir apmierināt cilvēku vajadzības, saglabāt un paaugstināt labklājību un ievērot ilgtspējīgas ekonomiskās attīstības principus. Treškārt, sociālajā un ekonomikas jomā jāattīsta cilvēks un viņa sociālais potenciāls – dažādas prasmes, zināšanas, paradumi, uzskati, cilvēku veidotas institūcijas un paši cilvēki.⁵⁵

---

⁵⁴ W.Grunkemeyer, M.Moss, Key Concepts in Sustainable Development
<http://www.rri.wvu.edu/WebBook/Grunkemeyer-Moss/sustainable.htm>

⁵⁵ M. Kļaviņa., Vides zinātne, LU akadēmiskais apgāds., 2008.gads, 590.lpp

Gan starptautiskajos vides tiesību dokumentos, gan kontekstā ar Satversmes 115.pantu par vienu no svarīgākajiem vides aizsardzības aspektiem atzīta nepieciešamība pēc ilgtspējīgas attīstības, kas iet ciešā sasaistē ar teritorijas plānošanu. Latvijā ilgstoši nepastāvēja vienots ilgtspējīgu attīstību regulējošs normatīvs akts, kas sekmēja nekoordinētu darbību un neatbilda labas pārvaldības principam. 2009.gadā situācija mainījās, jo tika pieņemts Attīstības plānošanas sistēmas likums,⁵⁶ kurā kā viens no svarīgākajiem pamatprincipiem akcentēts ilgtspējīgas attīstības princips, tas nozīmē, ka veicot plānošanas darbības, neatkarīgi no nozares, kurā plānošana tiek veikta, jāievēro principā ietvertais pienākums – tagadējām un nākamajām paaudzēm nodrošina kvalitatīvu vidi un līdzsvarotu ekonomisko attīstību, racionāli izmanto dabas, cilvēku un materiālos resursus, saglabā un attīsta dabas un kultūras mantojumu. Pilnībā pārstrādāta un pieņemta no jauna tika, pēc skaita jau trešā - Teritorijas attīstības plānošanas likuma⁵⁷ redakcija. Iepriekšējā redakcija bija novecojusi. Jaunā regulējuma anotācijā, kā viena no nepilnībām tika norādīta regulējuma nespēja regulēt ilgtspējīgu teritorijas plānošanu. Teritorijas attīstības plānošanas likumprojekta anotācijā norādīts, ka „ šobrīd daudzos gadījumos notiek nevis pārdomāta un ilgtspējīga teritorijas plānošana, bet teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas noteikšana atbilstoši nekustamo īpašumu īpašnieku vēlmēm, kas var kalpot tikai īstermiņa mērķiem. Lai vietējās pašvaldības teritoriju būtu iespējams attīstīt ilgtermiņā, ir nepieciešams noteikt ilgtermiņa prioritātes un mērķus visai vietējās pašvaldības teritorijai, uz kā pamata izvirzīt konkrētos uzdevumus.”⁵⁸

Ilgspējīga attīstība, kā līdzeklis vides aizsardzības mērķu sasniegšanai pirmo reizi normatīvajos aktos tika ietverts veicot grozījumus likumā Par vides aizsardzību, aizstājot iepriekšējo regulējumu. Arī šobrīd spēkā esošajā Vides aizsardzības likumā, kā viens no galvenajiem mērķiem minēta dabas resursu ilgtspējīga izmantošana. Vides aizsardzības likums Latvijas vides tiesību normatīvo aktu sistēmā tiek uzskatīts par vides aizsardzības normatīvo aktu kopuma jumta likumu.

Uz ilgtspējīgas attīstības, kā vides tiesību aizsardzības centrālo elementu norāda pakāpeniska ilgtspējīgas domāšanas ieviešana Latvijas vides tiesību normatīvajos aktos, tomēr tas nav bijis viegls process, pirmkārt, izpratnes trūkuma par ilgtspējīgas attīstības nepieciešamību, otrkārt, biežā normatīvo aktu maiņa, kas nerada tiesisko palāvību, treškārt, ekonomisko interešu dominēšana pār sociālajām un vides interesēm. Minētie iemesli kavējuši ilgtspējīgas attīstības nostiprināšanos ne tikai normatīvajos aktos, bet arī sabiedrības apziņā, tādējādi neveicinot nepieciešamo fonu, lai lēmumu pieņemšanas procesā ilgtspējīga attīstība būtu

⁵⁶ Attīstības plānošanas sistēmas likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2008.gada 8.maijā, nr. 80 (3864)

⁵⁷ Teritorijas attīstības plānošanas likums: LR likums. Latvijas vēstnesis, 2011.gada 13.oktobrī nr. 173 (4571)

⁵⁸ Likumprojekta Teritorijas attīstības plānošanas likums anotācija, 01.03.2011.

galvenā prioritāte nevis formāla nepieciešamība. Ilgtermiņa attīstības neesamība rada augstu korupcijas risku, jo personai ar koruptīviem līdzekļiem ir daudz vieglāk panākt sev izdevīga lēmuma pieņemšanu, kas pamatojams uz īstermiņa redzējumu, nekā gadījumā, ja ar sabiedrības līdzdalību caurskatāmā procesā ir izstrādāta vienota ilgtermiņa vīzija un mērķi, kurus nevar grozīt pēc attiecīgā brīža iegribām.⁵⁹

Kā norādīts vides NVO 2007.gada ziņojumā⁶⁰: Tomēr par galveno iemeslu IAP (Ilgtspējīgas attīstības programmas) izstrādei ir jāmin nevis lēmumu pieņēmēju vēlme Latvijā īstenot uz ilgtspējīgu attīstību virzītu politiku, bet vēlme integrēties ES. To arī atzīst paši procesa veidotāji: „Ja netiks formalizēts ilgtspējīgas attīstības process Latvijā, tad netiks savlaicīgi izstrādāta Nacionālā ilgtspējīgas attīstības stratēģija, kā arī sagatavots kvalitatīvs ziņojums ANO Vispasaules konferencē Johannesburgā 2002.g. septembrī. Ņemot vērā to, ka ES ir aktīva līdzdalībniece ilgtspējīgas attīstības procesā, un, gatavojoties Johannesburgas konferencei, lielā mērā vada šo procesu visā Eiropas reģionā, Latvijas atpalcība ilgtspējīgas attīstības principu ieviešanā savlaicīgā atskaišu sagatavošanā var ievērojami kaitēt Latvijas integrācijai ES.”

No Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam⁶¹ nav pietiekoši detalizēti minētas veicamās darbības, piemēram, sadaļā par integrētu un ilgtspējīgu teritorijas attīstības plānošanu minēts, ka attiecībā uz pilsētām un lauku teritorijām, pirmkārt, veicama pilsētu un lauku teritoriju savstarpēja integrēšana, tā rezultātā sekmējot dzīves kvalitātes uzlabošanu. Tas panākams ar nozaru attīstības prioritāšu savstarpēju koordināciju sasaistē ar teritorijas attīstības prioritātēm, apvienojot fiziskos, sociālos, infrastruktūras, kultūras un vides aspektus. Otrkārt, pilsētas plānošanā novēršamas turpmākas attīstības tendences, tā vietā tiek ieteiks veidot kompaktu pilsētas attīstības modeli ar jauktu zonējumu, dažādu zemes izmantošanu un blīvāku apbūvi. Treškārt, teritorijas plānošanas kvalitātes uzlabošanai tiek ieteikts palielināt cilvēkresursu kapacitāti visos pārvaldes līmeņos.

Ilgtspējīgas attīstības principi iestrādāti arī dažādu līmeņu teritorijas plānošanas dokumentos. Teritorijas plānošana nevar notikt atrauti no valsts attīstības kopumā, tieši pretēji, teritorijas plānojumiem jābūt par līdzekli, kas sekmē valsts attīstību, radot tiesisku ietvaru, kura robežās atbildīgās institūcijas nacionālā, reģionālā vai vietējā plānošanas līmeņa ietveros, realizē savas funkcijas. Vietējā līmeņa teritorijas plānošanas dokumenti – pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģija, pašvaldības attīstības programma, teritorijas plānojums, lokālplānojums,

⁵⁹ Pētījums: Publiskās infrastruktūras tiesiskais regulējums un prakse Latvijā: korupcijas riski un to novēršanas problēmas. Rīga, 2010.gads 17.lpp

⁶⁰ NVO ziņojums par ilgtspējīgu attīstību Latvijā, Rīga 2007.gads

⁶¹ Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam

http://www.latvija2030.lv/upload/latvija2030_saeima.pdf, aplūkots 2013.gada 11.februārī

detālplānojums un tematiskais plānojums – ir tikai neliela daļa no teritorijas attīstības plānošanas dokumentu hierarhiskās sistēmas.

2009.gada 1.janvārī spēkā stājās Attīstības plānošanas sistēmas likums, ar kuru tika novērsta sadrumstalotība starp dažādiem plānošanas dokumentiem. Likuma ietverti pamatprincipi, kas jāievēro izstrādājot teritorijas plānošanas dokumentus, kas cita starpā ietver interešu saskaņotības principu, atklātības principu, subsidiaritātes principu, attīstības plānošanas un normatīvo aktu sasaistes principu. No Attīstības plānošanas sistēmas likuma 9.panta ceturtās daļas izriet vietējā līmeņa plānošanas dokumentu hierarhiska pakārtotība reģionālā un nacionālā līmeņa plānošanas dokumentiem.

Teritorijas plānošanas procesa mērķis ir, apkopojot dažādas intereses, sekmēt attiecīgās teritorijas attīstību. Pašlaik spēkā esošā teritorijas plānošanas sistēma ir veidota no trīs vertikāliem līmeņiem, proti, nacionālais, reģionālais un vietējās pašvaldības. Liela atbildība par teritorijas plānošanas procesa rezultātu gulstas uz pašvaldībām, kurām jāspēj sabalansēt ekonomiskās, sociālās un vides intereses.

Izvērtējot teritorijas attīstības un plānošanas sistēmas attīstību secināms, ka daudzi normatīvie akti, kas to regulējuši gadu gaitā nav radījuši stabilitātes sajūtu un pārliecību par plānojumu ilglaicīgumu. Svarīgi atcerēties, ka teritorijas plānojuma realizācija notiek caur būvprojektēšanu un būvniecību, tāpēc Būvniecības likuma normas jāskata kontekstā ar teritorijas plānošanas regulējumu

Pašvaldības loma teritorijas plānošanā

Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas kardināli tika mainīts līmenis, kurā tika veikta teritorijas plānošana – no valsts centralizētas teritorijas plānošanas notika pāreja uz decentralizētu teritorijas plānošanu vietējās pašvaldībās. Tā, piemēram, 1991.gadā pieņemtā likuma Par pilsētu pašvaldību⁶² 4.panta pirmās daļas 4.punkts nosaka, ka pilsētās pašvaldības kompetencē ir pilsētas apbūves plānošana un apbūves kontrole. Identiska noma tika iekļauta likumā Par pagasta pašvaldībām⁶³ 4.panta pirmās daļas 4.punktā. Minētie likumi noteica, ka pašvaldību pārziņā nonāk teritorijas plānošana un būvniecības kontrole. Taču deleģējot šādas komplicētas funkcijas, valsts nenodrošināja ne atbilstošus speciālistus, ne finansējuma bāzi. (..) Nacionālajā un reģionālajā līmenī teritorijas plānošana netika veikta.⁶⁴

⁶² Par pilsētu pašvaldību: LR likums Ziņotājs Nr.25 1991.gada 4.jūlija, zaudējis spēku

⁶³ Par pagastu pašvaldībām: LR likums Ziņotājs Nr.25 1991.gada 4.jūlijs, zaudējis spēku

⁶⁴ Telpiskās plānošanas sistēmas attīstības koncepcija, 2009.gads 47.lpp

Vietējām pašvaldības ar Teritorijas attīstības plānošanas likumu un likumu Par pašvaldībām piešķirta autonoma kompetence attiecībā uz savas administratīvās teritorijas plānošanu, kā arī saskaņā ar Būvniecības likuma 7.panta pirmās daļas 1.punktu izstrādāt un apstiprināt savas administratīvās teritorijas plānojumu, detālos plānojumus un to sastāvā esošos apbūves noteikumus, kas ir obligāti visiem būvniecības dalībniekiem un attiecas uz visu veidu būvēm vietējās pašvaldības administratīvajā teritorijā, kā arī kontrolēt un nodrošināt to izpildi. No teritorijas plānošanas normatīvajiem aktiem izriet vietējās pašvaldības pienākums teritorijas plānošanas procesā veikt vidutāja funkciju starp būvniecības ieceres iniciatoru interesēm, sabiedrības interesēm, vides tiesību interesēm un ilgtspējīgas attīstības interesēm. Pēc autora empīriskās pieredzes šie gadījumi visbiežāk saistīti ar investoru ieceri uzsākt vai paplašināt ražošanu, kuras rezultātā rodas vides piesārņojums un atsevišķu indivīdu vēlmi apbūvēt teritorijas tiešā ūdenstilpņu tuvumā.

Aktuāls ir jautājums par pašvaldības funkciju realizāciju teritorijas plānošanā. Pašvaldībai, saskaņojot vietējā līmeņa teritorijas plānošanas dokumentus, ir piešķirta rīcības brīvība (diskrecionārā vara). Eiropas vietējo pašvaldību hartas⁶⁵ 3.panta pirmā daļa nosaka, ka vietējā pašvaldība nozīmē vietējās varas tiesības un spēju likumā noteiktajās robežās regulēt un vadīt nozīmīgu valsts lietu daļu uz savu atbildību un vietējo iedzīvotāju interesēs. Arī likuma” Par pašvaldībām” 5.pantā ietverts, ka pašvaldība savas kompetences un likuma ietvaros darbojas patstāvīgi. No normatīvajiem aktiem neizriet pašvaldībai pienākošas tiesības pieprasīt konkrētu funkciju iekļaušanu pašvaldības autonomajā kompetencē. Taču kā Maskavas ielas lietā norāda Satversmes tiesa, ja likumdevējs ir izvēlējis kādu funkciju iekļaut pašvaldības autonomo funkciju klāstā, tad saskaņā ar Eiropas vietējo pašvaldību hartas 4.panta ceturto daļu vietējām varām piešķirtās pilnvaras ir pilnīgas un ekskluzīvas, piešķirtās pilnvaras var apstrīdēt tikai tad, ja to paredz likums.

Attīstības plānošanas sistēmas likumā ietvertais interešu saskaņotības princips noteic pienākumu teritorijas plānojumu izstrādes procesā saskaņot valsts, plānošanas reģionu, vides tiesību un personu intereses.

Saskaņā ar likuma „Par pašvaldībām” 15.panta pirmās daļas 13.punktu viena no pašvaldības autonomajās funkcijām ir saskaņā ar pašvaldības teritorijas plānojumu noteikt zemes izmantošanas un apbūves kārtību.

Kā vairakkārt norādījusi Satversmes tiesas pašvaldības funkcijas teritorijas plānošanas procesā pielīdzināms neitrālam vidutājam, kurš sabalansē attīstītāja un sabiedrība intereses, tās samērojot ar pašvaldības teritorijas plānošanas politikas dokumentos izvirzītajiem mērķiem.

---

⁶⁵ Eiropas vietējo pašvaldību harta: LR likums Ziņotājs Nr.37 (522)

Nedz Satversmes tiesa, nedz administratīvās tiesas nevērtē pieņemto lēmumus pēc to lietderības apsvērumiem, kas ietilpst pašvaldības autonomajā kompetencē, tiesas izvērtē, vai lēmuma pieņemšanas process organizēts atbilstoši normatīvo aktu prasībām un vai ievēroti teritorijas plānošanas principi. Savukārt, ja pašvaldības rīcība ir acīmredzami ļaunprātīga vai tās pieņemtais normatīvais akts pēc sava satura neatbilst normatīvajiem aktiem, tad Satversmes tiesa ir tiesīga izvērtēt pašvaldības rīcību. Lai arī Satversmes tiesa nav pilnvarota izvērtēt pašvaldības rīcību pēc lietderības apsvērumiem, tomēr Satversmes tiesa izskatot konstitucionālās sūdzības par Satversmes 105.panta pamattiesību aizskārumiem izvērtē, vai pašvaldība veicot lietderības apsvērumus ir ievērojusi samērīguma principu, proti, vai mērķi nevarēja sasniegt ar citiem personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

Jāatzīmē, ka viens no ilgspējīgas attīstības kavējošajiem aspektiem ir bijis salīdzinoši biežā administratīvo teritoriju maiņa. 1998.gada 21.oktobrī tika pieņemts Administratīvi teritoriālās reformas likums, kura mērķis bija izveidot ekonomiski spēcīgas administratīvās teritorijas (novadus) ar vietējām un reģionālajām pašvaldībām, kas nodrošinātu kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem.

Diemžēl autoram jāpievienojas S.Meieres pirms desmit gadiem paustajai atziņai – likums, deleģējot pašvaldībām plašas pilnvaras un tiesības lemt par to teritorijas attīstību, valstij atvēlējis nesamērīgi niecīgas iespējas kontrolēt to, vai tās interesēs pašvaldības teritorijas plānojums tiek ņemts vērā.⁶⁶

Lokālpārplānojums

Stājoties spēkā Teritorijas attīstības plānošanas likumam, Latvijas teritorijas plānošanas dokumentu klāsts tika papildināts ar jaunu plānošanas dokumenta veidu – lokālpārplānojumu. Lokālpārplānojums definēts kā vietējās pašvaldības ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kuru vietējā pašvaldība izstrādā savas administratīvās teritorijas daļai (piemēram, pilsētas, ciema vai lauku teritorijas daļai) kāda plānošanas uzdevuma risināšanai vai teritorijas plānojuma detalizēšanai vai grozīšanai. Lokālpārplānojumam ir duāla daba – tas var kalpot gan par pamatu turpmākai teritorijas plānošanai, tas ir, detālpārplānojuma izstrādei, gan arī atsevišķos gadījumos .

Nedz Telpiskās plānošanas sistēmas attīstības koncepcijā, kurā analizēti iespējamie Latvijas telpiskās plānošanas sistēmas attīstības varianti, nedz arī Teritorijas attīstības plānošanas likuma anotācijā nav doti skaidrojumu un argumenti, uz kuriem balstoties, būtu pamatota lokālpārplānojuma iekļaušana teritorijas plānošanas dokumentu klāstā vai argumentēta šāda

---

⁶⁶ S.Meiere, Teritorijas plānošana kā vides aizsardzību nodrošinošs līdzeklis: tiesiskais regulējums un ar to saistītās problēmas, LU raksti, 657.sēj 2003.gads 26.lpp

teritorijas plānošanas dokumenta nepieciešamība. Telpiskās plānošanas sistēmas attīstības koncepcijā lokālpārplānojums nav iekļauts vispār. Savukārt Teritorijas attīstības plānošanas likuma anotācijā sadaļā „Pašreizējā situācija un problēmas” nav minēts kādas problēmas, kas rodas no lokālpārplānojuma neesamības, kā arī nav pienācīgi argumentēta lokālpārplānojuma nepieciešamība. Autors uzskata, ka viens no iemesliem lokālpārplānojuma ieviešanai varētu būt saistīts ar nepieciešamību radīt teritorijas plānošanas dokumentu, kurš aptveramās teritorijas ziņā atrastos starp teritorijas plānojumu un detālpārplānojumu, proti, lai gadījumos, kad detālpārplānojuma mērogi ir par maziem, nebūtu jāveic grozījumi teritorijas plānojumā.

Ņemot vērā, ka pagājis salīdzinoši neliels laika posms kopš Teritorijas attīstības plānošanas likuma spēkā stāšanās brīža, nav izkristalizējušās praktiskās problēmas, kas varētu rasties, piemērojot tiesisko regulējumu.

Saskaņā ar Teritorijas attīstības plānošanas likuma 24.panta otro daļu ar lokālpārplānojumu iespējams grozīt teritorijas plānojumu, ciktāl grozījumi nav pretrunā ar ilgtspējīgas attīstības stratēģiju. Ņemot vērā, ka lokālpārplānojums var kalpot par pamatu būvprojektēšanas uzsākšanai, vai izveidoties situācija, kad vietējā pašvaldība detālpārplānojuma vietā izvēlas izstrādāt lokālpārplānojumu, it īpaši ņemot vērā, ka lokālpārplānojuma tiesiskuma pārbaude tiek veikta Satversmes tiesā. Autora ieskatā tās nav šāda situācija neveicina teritorijas plānošanas procesa caurskatāmību un pieejamību sabiedrībai.

Detālpārplānojums

Īpašuma tiesību ierobežošanas samērīguma aspektā, attiecībā uz detālpārplānojumiem ir divi svarīgi problēmjaudājumi, kurus nepieciešams aplūkot – kādos gadījumos jāizstrādā detālpārplānojums un kādā dokumenta veidā detālpārplānojums apstiprināms.

Teritorijas attīstības plānošanas likumā detālpārplānojums definēts, kā „vietējās pašvaldības administratīvās teritorijas detalizēts daļas plānojums.” Detālpārplānojumam izstrādes mērķis ir detalizēt teritorijas plānojumā vai lokālpārplānojumā ietvertu attīstības priekšlikumu.

Attiecībā uz detālpārplānojuma izstrādes nepieciešamību Latvijā esošā pieeja nosaka gadījumus, kad detālpārplānojums izstrādājams – Teritorijas attīstības plānošanas likuma 28.panta trešā daļa nosaka, ka „detālpārplānojumu izstrādā pirms jaunas būvniecības uzsākšanas vai zemes vienību sadalīšanas, ja tas rada nepieciešamību pēc kompleksiem risinājumiem un ja normatīvajos aktos nav noteikts citādi.” Nav doti nepārprotami kritēriji, kā identificēt gadījumus, kad detālpārplānojums izstrādājams, balstoties uz nepieciešamību pēc kompleksiem risinājumiem. Praksē tas rada problēmas, jo pašvaldības mēdz ignorēt šo likuma normu, aizbildinoties ar rīcības brīvību, kā rezultātā vienīgais tiesību instruments, ar kuru sabiedrība var vērsties pret šādu būvniecību, ir izsniegtās būvatļaujas apstrīdēšana administratīvā procesa kārtībā.

I.Krampuža, salīdzinot Latvijas un Skandināvijas valstu normatīvos aktus⁶⁷ norāda, ka teritorijas plānošanas normatīvie akti nosaka atšķirīgu normatīvo regulējumu, proti, detālplānojums Skandināvijas valstīs netiek izstrādāts tikai izņēmuma gadījumos. I.Krampuža Skandināvijas detālplānojuma izstrādāšanas modeli ierosina ieviest arī Latvijā un piedāvā šādus gadījumus, kad detālplānojums nebūtu izstrādājams:

1) ja teritorijai ir izstrādāts un ir spēkā esošs detālplānojums, kurā ir paredzēta arī iecerētā darbības veikšana;

2) ja tiek mainītas tikai zemes gabalu robežas, nemainot iesaistīto zemes gabalu izmantošanas un apbūves noteikumus, kādi bija attiecināmi uz šiem zemes gabaliem pirms robežu izmaiņām, ja iesaistīto zemes gabalu īpašnieki par to ir noslēguši rakstisku vienošanos;

3) vienas viensētas apbūvei lauku teritorijā (ārpus pilsētām un ciemiem), nosakot, ka lauku teritorijā minimālā apbūvējamā zemes gabala kopējā platība ir trīs hektāri un tajā pieļaujama vienas viensētas un ar to saistīto palīgēku būvniecība.⁶⁸

Autora ieskatā Skandināvijas valstu pieejas izmantošana Latvijā būtu racionāls pamats – tiktu panākta vienveidīga izpratne par detālplānojuma izstrādes nepieciešamības pamatu.

2012.gadā aizstājot Teritorijas plānošanas likumu⁶⁹ tika būtiski izmainīts detālplānojuma tiesiskais statuss – no saistošajiem noteikumiem uz administratīvo aktu. Satversmes tiesa izskatot lietas, kas saistītas ar detālplānojumu apstrīdēšanu, vairakkārt norādījusi uz to, ka teritorijas plānojumu izvērtēšana ir konstitucionālajai tiesai neraksturīga funkcija. Satversmes tiesa Maskavas ielas lietā norādījusi, ka „kaut arī Satversmes tiesai ir šaubas par kontroles mehānisma efektivitāti šajā jomā, tā neuzskata par iespējamu uzņemties detālplānojuma tiesiskuma kontroli plašākā apjomā, nekā tas izriet no Satversmes tiesas likumā noteiktajām Satversmes tiesas funkcijām un ir iespējams Satversmes tiesas procesa ietvaros.” Līdzīgu viedokli, par teritorijas plānojumu izvērtēšanu, paudis arī Latvijas Republikas Satversmes tiesas tiesnesis Uldis Ķiniš⁷⁰ norādot uz to, ka „teritorijas plānojumu izvērtēšanā neizbēgami tiek vērtēts arī konkrēts gadījums, un konkrētu gadījumu izvērtēšana neietilpst Satversmes tiesas funkcijās. Formāli teritorijas plānošanas lietas ir saistītas ar publisko normatīvo aktu pieņemšanu, tomēr labāks risinājums būtu nodot šīs kategorijas lietas administratīvajām tiesām.”

Juridiskajā literatūrā atrodams arī alternatīvs viedoklis par detālplānojuma tiesisko regulējumu. S.Statkus, izvērtējot ārvalstu pieredzi norādīja, ka „būtu nepieciešams vispirms izvērtēt, vai nebūtu grozāms APL, paredzot tiesības administratīvajām tiesām izvērtēt vietējo

⁶⁷ Zviedrija, Norvēģija, Dānija un Somija

⁶⁸ I.Krampuža, Skandināvijas valstu un Latvijas teritorijas plānojuma un būvniecības tiesiskā regulējuma atsevišķu iezīmju analīze., Inovāciju Juridiskais nodrošinājums., LU akadēmiskais apgāds Rīga., 151.lpp

⁶⁹ Teritorijas plānošanas likums: LR likums Latvijas Vēstnesis 2002.gada 12.jūnijā Nr. 88 (2663)

⁷⁰ Satversmes tiesas jaunie tiesneši - atklāti par savu darbu, Jurista vārds 2007.gada 14.augusts Nr.33 (486)

pašvaldību apstiprināto detālplānojumu – kā pašvaldību saistošos noteikumu – tiesiskumu.”⁷¹ Tas nozīmētu, ka detālplānojums tiek pieņemts saistošo noteikumu veidā, taču administratīvajām tiesām tiek piešķirtas ekskluzīvas tiesības izvērtēt vietējo pašvaldību apstiprinātos detālplānojumus.

Telpiskās plānošanas sistēmas attīstības koncepcijā, kā viens no risinājumiem piedāvāts detālplānojumu apstiprināt kā administratīvo aktu, savukārt, attiecībā uz detālplānojuma apstrīdēšanu izteikts priekšlikums noteikt atšķirīgu apstrīdēšanas kārtību, proti, „ņemot vērā, ka detālplānojums nav tipisks administratīvais akts, tad termiņš tā pārsūdzēšanai varētu būt viens mēnesis no publicēšanas brīža vietējā laikrakstā (...). Būtu jāvērtē iespēja paredzēt detālplānojuma pārsūdzēšanu divās tiesu instancēs. Pieteikums par detālplānojuma vai tā daļas atcelšanu būtu jāiesniedz Administratīvajā rajona tiesā vai Administratīvajā apgabaltiesā.”⁷²

Teritorijas attīstības plānošanas likums noteic, ka detālplānojums tiek apstiprināts ar vispārējo administratīvo aktu. Savukārt no Teritorijas attīstības plānošanas likuma 30.panta izriet, ka detālplānojuma tiesiskuma izvērtēšana notiek visās administratīvā procesa instancēs. Attiecībā uz pārsūdzības mehānismu, ņemot vērā detālplānojuma specifiku, būtu nepieciešams noteikt pārsūdzēšanu tikai divās tiesu instancēs. Detālplānojumu apstrīdēšana divās instancēs samazinātu laika patēriņu. Attiecībā uz tiesvedības ilgumu vienas lietas izskatīšana Satversmes tiesā notiek vidēji astoņu mēnešu laikā. Savukārt vidējais termiņš kādā tiek izskatītas lietas, kas pakļautas administratīvajai jurisdikcijai var būt pat vairāki gadi.

Autors ierosina veikt grozījumu Teritorijas attīstības plānošanas likuma 30.panta pirmajā daļā, izsakot to šādā redakcijā – Detālplānojumu var Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā pārsūdzēt administratīvajā tiesā mēneša laikā pēc tam, kad ir publicēts paziņojums par detālplānojuma apstiprināšanu, un neatkarīgi no tā, vai detālplānojumā norādīta tā pārsūdzēšanas kārtība un termiņš. Administratīvā apgabaltiesa lietu izskata kā pirmās instances tiesa triju tiesnešu sastāvā. Tiesas spriedumu var pārsūdzēt, iesniedzot kasācijas sūdzību.

Nozīmīgs apstāklis ir tiesas pieejamība. Konstitucionālās sūdzības iesniegšanai Satversmes tiesā izvirzītas augstākas pieteikuma juridiskās kvalitātes prasības, kā arī saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta konstitucionālās sūdzības iesniedzējam jāpamato tiesību aizskārumus. Minētās prasības var būt par nopietnu šķērslī personai, kura vēlas apstrīdēt detālplānojumu. Pēc Satversmes tiesas statistikas datiem⁷³ 2012.gadā tika pieņemti 214 pieteikumi, kas izskatīti tiesnešu kolēģijās, no tiem 177 gadījumos lietas izbeigtas, 26 gadījumos

⁷¹ S.Statkus Par izmaiņām detālplānojuma apstiprināšanas un pārsūdzēšanas kārtībā, Jurista vārds 2011.gada 31.maijs Nr.22 (669)

⁷² Telpiskās plānošanas sistēmas attīstības koncepcija http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/telp_plan/?doc=12702 58.lpp

⁷³ Dati nav publicēti

lietas ierosinātas, kā arī pieņemti deviņi izbeigšanas lēmumi un taisīti 13 spriedumi. Jāņem vērā, ka pieteikumu skaits, kas nenonāk līdz tiesnešu kolēģijai ir ievērojami lielāks. Salīdzinājumam no Tiesu administrācijas publiskajā gada pārskata⁷⁴ izriet, ka Administratīvajās rajona tiesas un Administratīvajās apgabaltiesās 2011.gadā kopā iesniegtas 7388 administratīvās lietas.

Pozitīvs aspekts detālplānojumam apstiprināšanai administratīvā akta formā ir tas, ka tiek novērsta tiesību normu kolīzija, kas veidojās starp detālplānojumu un teritorijas plānojumu. Teritorijas plānošanas likums noteica, ka gan teritorijas plānojums, gan detālplānojums tiek pieņemti un apstiprināti pašvaldības saistošo noteikumu veidā. Satversmes tiesa Maskavas ielas lietas sprieduma 10.punktā norāda, „ka saistošie noteikumi ir vienāda juridiskā spēka dokumenti un lietas par vienāda juridiska spēka dokumentu savstarpēju atbilstību nav piekritīgas Satversmes tiesai. Tomēr Satversmes tiesas kompetencē ir izvērtēt, vai saistošo noteikumu pieņemšanā ievērota procedūra, kas cita starpā ietver prasības uz savstarpēju saistību un atbilstību, šo prasību neievērošana nozīmē to neatbilstību augstāka spēka normatīvajiem aktiem.” G.Sniedzīte, analizējot teritorijas plānošanas dokumentu savstarpējo hierarhiju, norāda, ka „visi pašvaldības saistošie noteikumi ir vienāda juridiskā spēka normatīvie akti, un to iekšējā sistēmā nepastāv un nevar pastāvēt juridiskā spēka hierarhija vai jebkādas pakārtotības attiecības, kas izriet no juridiskā spēka. Pašvaldību saistošo noteikumu juridiskā spēka līmenī nav atrodamas jebkādas modifikācijas, kas dotu pamatu secinājumam par dažu pašvaldības saistošo noteikumu zemāku vai augstāku juridisko spēku salīdzinājumā ar pārējiem pašvaldības saistošajiem noteikumiem.”⁷⁵ Kā rezultātā secināms, ka apstiprinot gan teritorijas plānojumu, gan detālplānojumu saistošo noteikumu veidā abi plānošanas dokumenti atrodas hierarhiski vienādā līmenī, kaut arī no teritorijas plānošanas interešu viedokļa šāds risinājums ir pretējs teritorijas plānošanas dokumentu hierarhijai, proti, zemāka līmeņa dokumenti tiek saskaņoti ar augstāka līmeņa plānošanas dokumentiem. Uz pastāvošo Salacgrīvas lietā⁷⁶ norādījusi arī Satversmes tiesa, ka vietējās pašvaldības teritorijas plānojums un detālplānojums kā vietējās pašvaldības saistošie noteikumi ir normatīvie akti ar vienādu juridisko spēku jeb, citiem vārdiem, detālplānojums kā ārējs normatīvais akts nav hierarhiski pakārtots teritorijas plānojumam (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 24. septembra sprieduma lietā Nr. 2008-03-03 9.2. punktu*). Tādējādi var runāt par to, ka detālplānojuma izstrādes laikā netiek ievērots vietējās pašvaldības teritorijas plānojums vai ka ar detālplānojumu tiek grozīta teritorijas plānojumā noteiktā plānotā (atļautā) izmantošana,

⁷⁴ Tiesu administrācijas gada publiskais pārskats 2011
http://www.tm.gov.lv/lv/ministrija/imateriali/tiesu_statistika/ta.pdf

⁷⁵ G.Sniedzīte Detālplānojumu spēkā esamības kontinuitātes aspekti Jurista Vārds, 2009. gada 17. februāris Nr.7 (560)

⁷⁶ Par Salacgrīvas novada domes 2010.gada 21.aprīļa saistošo noteikumu Nr.DL-01/2010 "Detālplānojums nekustamajam īpašumam "Zivtiņas", kadastra Nr.6660 003 0167, Salacgrīvas novads, Liepupes pagasts, Tūja" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 12.maija spriedums lietā Nr.2010-74-03

nevis par detālplānojuma neatbilstību teritorijas plānojumam kā augstāka juridiskā spēka tiesību aktam. Kā norāda G.Sniedzīte „detālplānojumam ir jāatbilst teritorijas plānojumam, ja detālplānojuma noteikumi neatbilst teritorijas plānojumam vai ir pretrunā ar to, tad šajā daļā detālplānojums un skatāms par prettiesisku.”⁷⁷ Teritorijas attīstības plānošanas likumā šī normu kolīzija ir novērsta.

Sabiedrības līdzdalība

Plānojot attīstību ilglaicīgam periodam, grūtības rada tas, ka nav vienkārša veida, kā paredzēt cilvēku, sabiedrības un dabas sistēmu mijiedarbības rezultātu, jo principāli nav iespējams paredzēt cilvēka uzvedību (...). Ilgtspējīgai attīstībai jābūt elastīgai divos virzienos – telpā un laikā, līdz ar to precīzu prognožu sagatavošana nav iespējama.⁷⁸

Teritorijas plānošanu var izvērtēt no vairākiem aspektiem – būvniecības, pašvaldības un vides aizsardzības. Šajā nodaļā pamatā tiks aplūkoti vides aizsardzības procesuālais aspekts, kā arī pašvaldības pienākums sabiedrības viedokļa izvērtēšanā lēmumu pieņemšanas procesā.

Viens no veidiem kā samērot atsevišķa īpašnieka intereses un sabiedrības tiesības dzīvot labvēlīgā vidē ir teritorijas plānošana. Valsts, nosakot piesārņojošu darbību izsniegšanas atļauju saņemšanas kārtību, ir noteikusi standartus, kas obligāti jāizpilda, taču, lai realizētu šo atļauju, būvniecības iniciatoram, izmantojot teritorijas plānošanas normatīvos aktus, ir jāpanāk interešu līdzsvars ar attiecīgas vietas sabiedrību. Tiesības uz līdzdalību lēmumu pieņemšanā tiek uzskatītas par vienu no tiesību uz labvēlīgu vidi elementiem.

Sabiedrības līdzdalības vides un teritorijas plānošanas pamatā liktas divas idejas: pirmā – līdzdalībai ir jāsniedz sabiedrībai labāka izpratne par plānošanas jomā notiekošajiem procesiem; otra – sabiedriskajai apspriešanai, kas notiek lēmumu pieņemšanas gaitā, jākalpo diviem galvenajiem mērķiem: pirmkārt, iegūt informāciju, kas sekmētu pamatota un taisnīga lēmuma pieņemšanu, otrkārt, pārliecinātu sabiedrību par to, ka tās izteiktais viedoklis tiek apriesti.⁷⁹

Latvijā tiesības uz sabiedrisko līdzdalību noteiktas vairākos normatīvajos aktos. Vides aizsardzības likums noteic, ka sabiedrībai ir tiesības piedalīties tādu plānošanas lēmumu un grozījumu veikšanu tajos, kas var ietekmēt vidi. Par vidi ietekmējošām darbībām saskaņā ar Vides aizsardzības likuma 8.pantu tiek uzskatītas: 1) plānošanas dokumenti, kas reglamentē teritorijas plānošanu, stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu vai konkrētu vides jomu; 2)

⁷⁷ G.Sniedzīte Detālplānojumu spēkā esamības kontinuitātes aspekti Jurista Vārds, 2009. gada 17. februāris Nr.7 (560)

⁷⁸ M. Kļaviņa Vides zinātne, LU akadēmiskais apgāds, 2008.gads, 591.lpp

⁷⁹ S. Meiere Par sabiedrības ietekmi uz publisko tiesību subjektiem un to lēmumiem, Latvijas Vēstnesis 2001.g 13.februāris

paredzētā darbība; 3) iecerētā būvniecība; 4) piesārņojoša darbība; 5) ģenētiski modificētu organismu izplatīšana.

Teritorijas attīstības plānošanas likums ietver vairākus savstarpēji saskaņotus plānošanas līmeņus – nacionālajā līmenī, reģionālajā līmenī un vietējā līmenī. Sabiedrības iesaistīšana paredzēta katrā no šiem līmeņiem. Autora ieskatā sabiedrības ieinteresētības līmenis vistiešākajā mērā ir atkarīgs no konkrētā indivīda iespējamās sasaistes ar plānošanas dokumenta ietekmi uz attiecīgi

Ministru kabineta 2012.gada 16.oktobrī noteikumi Nr.711, kas izdoti pamatojoties uz Teritorijas attīstības plānošanas likuma 7.pantu (turpmāk – Noteikumi Nr.711) nosaka kārtību kādā tiek organizēti sabiedrības līdzdalības pasākumi.

Noteikumi Nr.711 regulē sabiedrības līdzdalības pasākumus visos trīs līmeņos, tomēr ņemot vērā, ka vislielākā ietekme uz personas īpašuma tiesībām rodas no vietējās pašvaldības izstrādātajiem teritorijas plānošanas dokumentiem – teritorijas plānojuma, lokālpānojuma, detālplānojuma – autors maģistra darba ietvaros analizēs tikai šos dokumentus un to pieņemšanas procesuālo kārtību.

Sabiedrības interešu definēšana

Satversmes 105.panta otrais teikums noteic, ka īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Ņemot vērā, ka Latvija ir demokrātiska valsts, institūcijām ir pienākums ievērot sabiedrības viedokli lēmumu pieņemšanas procesā.

Jēdziens „sabiedrības intereses” ir plašs un skatāms kontekstā ar labvēlīgas vides juridisko tvērumu. Lai sniegtu atbildi par sabiedrības interesēm, kuras var būt par pamatu īpašuma tiesību ierobežošanai, jādefinē tās intereses, kuras ietvertas tiesību uz labvēlīgu vidi saturā. Šīs intereses tad arī ir juridiskais pamats, lai ierobežotu vienas personas vai personu grupas īpašuma tiesības. Svarīgi, ka īpašuma tiesības tiek ierobežotas nevis tāpēc, ka konkrētajai personai piemīt subjektīvas tiesības, bet tāpēc, ka attiecīgais īpašums, kā objekts, nepieciešams, labvēlīgas vides saglabāšanai. Kā norādīts zinātniskajā literatūrā, „jo ciešāk attiecīgais tiesību objekts ir saistīts ar visas sabiedrības interešu (vajadzību) nodrošināšanu un aizsardzību, jo vairāk mantiska rakstura tiesības uz šādu objektu var būt pakļautas ierobežojumiem vai pat piespiedu atsavināšanai.⁸⁰ Nedrīkst aizmirst Satversmes tiesas uzsvērto, ka Satversmē rakstītās normas ir jāskata kopsakarā, ja tās veido vienotu sistēmu.

Autora ieskatā likumdevējs ir rīkojies pareizi, nosakot jēdzienu sabiedrības tiesības ģenerālklauzulas formā. Sabiedrības intereses nav iespējams definēt, kā nemainīgi noteiktu

---

⁸⁰ Grūtups A., Kalniņš E. *Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums*. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002. 15.lpp

materiāltiesisko normu. Sabiedrības interešu saturs ir mainīgs un atkarīgs no daudziem faktoriem. Kā norādīts Satversmes tiesas komentāros: „indivīdu kolektīvs, kas veido sabiedrību, ir objektīvi ieinteresēts sabiedrības labklājību sekmējošas tiesiskās, ekonomiskās un sociālās vides pastāvēšanā. Sabiedrības intereses tāpēc ir tiesiskā kārtība, kas nodrošina sabiedrības labklājību. Savukārt personas prettiesiska rīcība ir pretēja sabiedrības interesēm, jo apdraud sabiedrības labklājību veidojošas vides pastāvēšanu.”⁸¹ „Arī sabiedrības interesēm jābūt samērīgām, tās nevar ierobežot īpašuma tiesības bez pietiekama pamatojuma, proti, iegribas pēc. Īpašuma tiesību ierobežošana, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību, atbilst sabiedrības interesēm.”⁸²

Lai aizpildītu „robu”, kas rodas, neeksistējot skaidri definējamām un nemainīgām sabiedrības interesēm, tiek izmantota sabiedrības iesaistīšana un katrā individuālā gadījumā tiek uzklauts sabiedrības viedoklis.

Sabiedrības līdzdalība

Tiesiskā un demokrātiskā valstī sabiedrības iesaistīšana dažādu lēmumu pieņemšanā tiek uzskatīta par pašsaprotamu elementu. Valsts pārvaldes iekārtas⁸³ likuma 48.panta iekļauti sabiedrības līdzdalības veidi, kas nosaka valsts pienākumu veidot dialogu ar sabiedrību, uzzināt sabiedrības viedokli. Autora ieskatā piecdesmit gadu atsvešinātība no Rietumu Eiropā valdošās teritorijas attīstības koncepcijas ir atstājusi ne tikai robus tiesību sistēmā, bet, kas ir vēl būtiskāk, nav izveidojusies pilsoniskā sabiedrība. Izpratnes par pilsoniskās sabiedrības lomu demokrātiskā un tiesiskā valstī ir viens no apstākļiem, kas kavē sabiedrības iesaistīšanos ar vidi saistītu projektu apspriešanā. Sabiedrībā nav izveidojusies un nostiprinājusies pārliecība ne tikai par tiesībām, bet pienākumu iesaistīties ar vidi un apkārtējās teritorijas attīstības plānošanu saistītiem jautājumiem. Tiesību zinātnieks Leons Petražiskis izteicies, ka tiesiskā apziņa noteic mūsu darbības ne tik vien tad, kad mūs skubina tiesību pienākumus – citu tiesības, bet arī tad, kad mēs apzināmies savas tiesību un pienākumu izpildīšanu no citiem (..) Jo stiprākas nu ir šīs emocijas, jo augstāka autoritāte piemīt prasošam skubinājumam, un jo svētākas šķiet attiecīgās tiesības, - toties, jo drošāks, noteiktāks, uzņēmīgāks un pašapzinīgāks ir cilvēks savā darbībā.⁸⁴ To apliecina nelielā iedzīvotāju interese, kas vērojama teritorijas plānošanas dokumentu sabiedriskās apspriešanas laikā.

⁸¹ K.Balodis 105.panta komentārs. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 464.lpp 468.lpp
⁸² turpat

⁸³ Valsts pārvaldes iekārtas likums: LR likums Latvijas Vēstnesis 2002.gada 21. jūlijs Nr. 94 (2669)

⁸⁴ S. Osipova, Ievads tiesību socioloģijā, Tiesu namu aģentūra, 2010. gads 121.lpp

Sabiedrības tiesības uz līdzdalību izriet ne tikai no vides tiesību aspekta. Satversmes 101.pants garantē ikvienam Latvijas pilsonim tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā. Satversmes tiesa, konkretizējot šo normu, norādījusi, ka personām ir ne tikai tiesības vēlēties pašvaldības, bet no tām izrietošas tiesības piedalīties publisku lietu pārvaldīšanā ar vēlētu pašvaldību palīdzību. Autora ieskatā sabiedrības tiesības piedalīties teritorijas plānošanas dokumentu izstrādē izriet ne vien no vides tiesībām un Orhūsas konvencijas, bet izriet no demokrātiskas sabiedrības.

Sabiedrības līdzdalība, kas izpaužas sabiedriskās apspriešanas formā, kā obligāta lēmuma pieņemšanas procesa sastāvdaļa noteikta šādos gadījumos – pirmkārt, teritorijas plānošanas dokumentu izstrādāšanā, otrkārt, būvniecības procesa ietvaros apspriežot būvniecības ieceri, treškārt, novērtējot paredzamās darbības ietekmi uz vidi.

Izvērtējot sabiedrības līdzdalības procesu, autors to iedala vairākos secīgos etapos – sabiedrības informēšana, sabiedrības viedokļa uzklauššana (sabiedriskā apspriešana), ieteikumu izvērtēšana un informēšana par pieņemto lēmumu. Satversmes tiesa spriedumos ir vairākkārt norādījusi, ka sabiedrības līdzdalības procesuālo normu būtiski pārkāpumi var būt par pamatu teritorijas plānošanas dokumenta atzīšanai par spēkā neesošu.

Sabiedrības informēšana ir neatņemama sabiedrības līdzdalības procesa sastāvdaļa. Sabiedrības informēšanai ir ne tikai informatīvs raksturs, tai indivīdos ir jārada vēlme piedalīties un paust savu viedokli par savas ārējās dzīves telpas attīstības perspektīvām. Salīdzinot 2009.gada 6.oktobra Ministru Kabineta noteikumus Nr.1148 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi”⁸⁵ (turpmāk – Noteikumi Nr.1148) ar Noteikumiem Nr.711 secināms, ka ir mainīta paziņošanas kārtība, proti, Noteikumi Nr.1148 noteica, ka paziņojumu par sabiedrisko apspriešanu publicē vietējās pašvaldības mājas lapā internetā, publicē paziņojumu vietējā laikrakstā un laikrakstā “Latvijas Vēstnesis”. Savukārt Noteikumi Nr.711 noteic sabiedrības informēšanu ievieojot paziņojumu pašvaldības tīmekļa vietnē un izziņojot citos sabiedrībai pieejamos veidos. Autora ieskatā Noteikumos Nr.711 noteiktais risinājums ir efektīvāks un veicina augstāku sabiedrības informētību, kas skaidrojama ar pašvaldības rīcības brīvību izvēlēties efektīvākos veidus kā informēt sabiedrību. Jau 2003.gadā Satversmes tiesa Olaines lietas spriedumā, analizējos sabiedrības informēšanas jautājumus, norādīja, ka Olaines novada domes publicētie paziņojumi laikrakstos Latvijas Vēstnesis un Rīgas Apmiņķa Avīzē par sabiedrisko apspriešanu, nav bijis efektīvs veids, kā informēt sabiedrību par plānoto sabiedrisko apspriešanu, jo, pirmkārt, minētos laikrakstus abonē neliels iedzīvotāju skaits, otrkārt, netika ņemts vērā iedzīvotāju nacionālais sastāvs. Empīriski aplūkojot vairākas Latvijas pašvaldību

---

⁸⁵ Ministru Kabineta noteikumi Nr.1148 “Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” [zaudējuši spēku]

interneta vietnes, autors konstatēja, ka informācija par sabiedrisko apspriešanu nav izvietota mājas lapu galvenajā lapā, vairumā gadījumu tā atrodas publisko dokumentu vai teritorijas plānošanas dokumentiem veltītā sadaļā, kas, protams, nav efektīvs veids, kā informēt sabiedrību.

Sabiedrības informēšanas problemātika detalizētāk aplūkota sabiedrības politikas centrs „Providus” pētījumā par „Sabiedrības līdzdalība teritorijas plānošanas un būvniecības jautājumos.”⁸⁶ Pētījumā pausts viedoklis, ka sabiedrības informēšana veicama dažādos sabiedrībai pieejamos veidos. Pētījumā doti norādījumi par sabiedrības informēšanas metodēm. „Kopumā var tikt izmantotas šāds informēšanas metodes:

- 1) tiešais pasts, apkārtraksti;
- 2) paziņojumi, vitrīnas, plakāti;
- 3) ziņojumi vietējā presē, internetā, radio vai televīzijā;
- 4) izstādes vietējās skolās, sabiedriskajās ēkās u. c.;
- 5) priekšlasījumi (piemēram prezentācijas video formā).”⁸⁷

Noteikumu Nr.711 100.punkts konkretizē ieinteresētās sabiedrības informēšanu par detālplānojuma izstrādi, proti, izstrādes vadītājs nosūta paziņojumu detālplānojuma teritorijā esošo nekustamo īpašumu īpašniekiem. Nekustamo īpašumu īpašnieki un valdītāji tiek informēti personīgi, kas uzskatāma par visefektīvāko sabiedrības informēšanas metodi. Autora ieskatā analogs regulējums piemērojams tiem gadījumiem, kad notiek lokāplānojuma sabiedriskā apspriešana, ja tas var kalpot par pamatu būvatļaujas saņemšanai. Nepastāvot vienotam regulējumam attiecībā pret personām, kas atrodas vienādos faktiskajos apstākļos, tiek ierobežotas kaimiņos esošo nekustamo īpašnieku, kā ieinteresētās sabiedrības, tiesības savlaicīgi un efektīvi piedalīties lēmumu teritorijas plānošanas procesā. Ieinteresētās sabiedrības informēšana par lokāplānojuma izstrādi atbilstu Orhūsas konvencijas 6.pantam. Autors ierosina papildināt Noteikums Nr.711 ar punktu, kas noteic pienākumu, izstrādājot lokālpānojumu, kurš var būt par pamatu būvatļaujas saņemšanai, informēt par lokāplānojuma izstrādi blakus esošo nekustamo īpašumu īpašniekus un valdītājus, nosūtot paziņojumus.

Praksē sabiedrības informēšana notiek dažādi. Autors aplūkos dažus paziņojumus par sabiedrisko apspriešanu, kas ievietoti Rīgas domes pilsētas attīstības departamenta interneta vietnē. Piemēram, paziņojumā par teritorijas starp Juglas ielu un Mazo Juglas ielu detālplānojuma projekta publisko apspriešanu Juglas apkaimē⁸⁸ noteikts, ka tikšanās ar nekustamo īpašumu īpašniekiem, kurus skar detālplānojumā ietvertie risinājumi notiks 18.martā,

⁸⁶Sabiedrības politikas centrs Providus 2008. gada pētījums Sabiedrības līdzdalība teritorijas plānošanas un būvniecības jautājumos

[http://s3.amazonaws.com/politika/public/article_files/1780/original/Lidzdalib_MAKETS1\(1\).pdf?1332860156](http://s3.amazonaws.com/politika/public/article_files/1780/original/Lidzdalib_MAKETS1(1).pdf?1332860156)

⁸⁷ turpat

⁸⁸ Paziņojums par teritorijas starp Juglas ielu un Mazo Juglas ielu detālplānojuma projekta publisko apspriešanu Juglas apkaimē <http://www.rdpad.lv/services/deliberative/article.php?id=103594> aplūkots 2013.gada 14.martā

tas ir pirmdien, pulksten 16.00. Šķiet apspriedes organizatori līdz minimumam mēģinājuši samazināt nekustamo īpašumu īpašnieku iespējas piedalīties apspriedē, nosakot apspriedes laiku, kas sakrīt ar darba laiku. Šajā gadījumā uzskatāms, ka apspriede tiek rīkota formāli. Aplūkojot citas sabiedriskās apspriešanas, kas izsludinātas, autors konstatēja, ka tās tiek rīkotas pēc pulksten 18.00, kas arī būtu uzskatāms par optimālu laiku, proti, sabiedrībai būtu iespējas bez sarežģījumiem ierasties uz sabiedrisko apspriešanu. Nevienā normatīvajā aktā nav noteikts regulējums, par laiku, kurā rīkot sabiedriskās apspriešanas, tomēr laiks, kas sakrīt ar vairuma darba dienas nav uzskatāms par optimālu risinājumu.

Informācijas uztveramība

Viens no būtiskākajiem aspektiem organizējot sabiedrisko apspriešanu ir informācijas uztveramība. Piemēram, Telpiskās plānošanas sistēmas attīstības koncepcijā, it īpaši attiecībā uz detālplānojumiem, rekomendēts sagatavot sabiedriskās apspriešanas materiālus tā, lai detālplānojumā ir labi saprotamas un vizuāli viegli uztveramas. „Vēlams normatīvos aktos iestrādāt prasību, ka detālplānojuma teritorijai, ja nepieciešams, var izstrādāt maketu vai 3D (trīsdimensiju) modeli, kurā viegli uztverami plānotie būvapjomi, publiskās teritorijas, plānotās būves iekļaušanās ainavā, u.c. risinājumi.”⁸⁹

Viena no sabiedriskās apspriešanas daļām ir iespēja iedzīvotājiem uzdot jautājumus un saņemt atbildes. Sabiedrības un sabiedriskās apspriešanas iniciatoru diskusija ir nozīmīgs elements, kas sekmē abpusēji izdevīga saskaņota gala lēmuma pieņemšanu. Diemžēl praksē sastopami gadījumi, kad sabiedrībai tiek sniegta nepatiesa informācija par plānotā projekta detaļām. Piemēram, Maskavas lietā sabiedrība tika maldināta, paziņojot mazāku apbūves stāvu skaitu, kā paredzēts projektā, kā arī tika sniegta nepatiesa informācija par stāva augstumu. Būtībā, autora ieskatā, šāda darbība uzskatāma par atbildes nesniegšanu pēc būtības vai apzinātu sabiedrības maldināšanu, kas uzskatāms par būtisku procesuālu pārkāpumu, ko atzinusi arī Satversmes tiesas savos spriedumos. Atbildība ap apzinātu sabiedrības maldināšanu gulstas uz izstrādes vadītāju, jo, saskaņā ar Noteikumu Nr.711 punktu viņš ir atbildīgā persona par sabiedriskās apspriešanas organizēšanu.

Saskaņā ar Noteikumu Nr.711 79.punktu, attiecībā uz teritorijas plānojumu un lokālpānojumu, noteikts, ka izstrādes vadītājs, četru nedēļu laikā pēc pašvaldības domes pieņemtā lēmuma par sagatavoto teritorijas plānojumu un lokālpānojumu redakciju nodošanu, organizē publisko apspriešanu.

Sabiedrības viedokļa uzklaušana

---

⁸⁹ Telpiskās plānošanas sistēmas attīstības koncepcija 57.lpp

Orhūsas konvencijā nošķirti divu veidu personu kopumi, proti, sabiedrība un ieinteresētā sabiedrība. Ja ar jēdzienu sabiedrība saprot abstraktu fizisko un juridisko personu kopumu, tad ieinteresētā sabiedrība ir tāda, kuru ietekmē vai varētu ietekmēt lēmumu pieņemšana vides jomā, vai kurai ir interese par to.

Satversmes tiesas tiesnese Kristīne Krūma atsevišķajās domās Maskavas ielas lietā⁹⁰ norāda, izvērtējot tiesību normu piemērošanu sabiedrības līdzdalības aspektā, tieši ieinteresētās sabiedrības viedoklis ir izšķirošs, lemjot par kādu plānojumu, jo Maskavas ielas lietā ieinteresētā sabiedrība gan pirmajā, gan otrajā apspriešanas posmā izteikusies pret detālplānojuma piedāvāto risinājumu.

Nozīmīga loma sabiedrības viedokļa izvērtējumā ir subjektam, kurš apkopo sabiedriskās apspriešanas rezultātus. No Noteikumiem Nr.711 izriet, ka publiskās apspriedes materiālus un institūciju atzinumus detālplānojuma izstrādē apkopo, gan detālplānojuma izstrādātājs un izstrādes vadītājs, gan pašvaldība. Noteikumu Nr.711 113.4.apakšpunkts nosaka, ka izstrādes vadītājs un detālplānojuma izstrādātājs apkopo publiskās apspriešanas materiālus un institūciju ziņojums, kā arī, ja nepieciešams, izstrādātājs precīzē detālplānojuma projektu. Attiecīgi Noteikumu Nr.711 86.punkts nosaka analogus pienākumus pašvaldībai teritorijas plānojuma un lokālplānojuma izstrādes gadījumā. Autora ieskatā publiskās apspriešanas rezultātu apkopošana būtu nododama ekskluzīvi tikai pašvaldības kompetencē, jo gan likums Par pašvaldībām, gan Teritorijas attīstības plānošanas likums attiecīgās funkcijas piešķir vietējām pašvaldībām. Attiecīgā norma iespējams iekļauta, jo detālplānojuma izstrāde tiek finansēta no privātiem līdzekļiem, tomēr ņemot vērā, ka detālplānojuma izstrādātājam ir subjektīva ieinteresētība attiecīgajā projektā. Samērīgāks rasiņājums būtu noteikt izstrādes vadītājam tiesības izvērtēt publiskās apspriešanas rezultātus vienpersoniski.

Sabiedrības informēšana par pieņemto lēmumu

Noslēdzošais elements sabiedrības iesaistē teritorijas plānošanas procesos ir sabiedrības informēšana par pieņemto lēmumu.

Būtiska komunikācijas ar sabiedrību daļa ir atbildes sniegšana uz individuāliem iesniegumiem. Attiecīgais jautājums skatāms ne tikai vides tiesību kontekstā, bet aplūkojams arī no Satversmes 104.pantā garantētajām tiesībām vērsties valsts un pašvaldību iestādēs un saņemt atbildi pēc būtības. „Par Jūrmalas pilsētas pašvaldības domes 2007.gada 12.jūlija saistošo noteikumu Nr.19 "Par Jūrmalas Attīstības plāna (ģenerālplāna) grozījumu, grafiskās daļas,

---

⁹⁰ Satversmes tiesas tiesneses Kristīnes Krūms atsevišķās domas 2008.gada 7.pktobrī lietā Nr. 2008-03-03 http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/atseviskas_2008_03_03.htm

teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu apstiprināšanu" apturēšanu daļā. Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas rīkojums Nr.2-02/296⁹¹ (turpmāk – Rīkojums) ministrs apturēja Jūrmalas pilsētas saistošo noteikumu darbību attiecībā uz vairākiem nekustamajiem īpašumiem, to pamatojot ar neatbilstoši veiktu sabiedrisko apspriešanu un faktu, ka Jūrmalas pilsētas dome nebija atbildējusi uz iesniegumiem pēc būtības. Administratīvā tiesas Senāts⁹², izskatot lietu atbildes nesniegšanu pēc būtības kopsakarībā ar Satversmes 104.pantu ir definējis šādi – valsts pienākums atbilstoši šai konstitucionālajai normai ir sniegt atbildi, kurā ir izvērtēti uzdotie jautājumi un tie motivēti atbildēti. No tiesībām saņemt atbildi pēc būtības izriet, ka sniedzot atbildes pašvaldībai ir pienākums norādīt, kāda informācija tika saņemta, kuri priekšlikumi tika ņemti vērā un kuri priekšlikumi tika noraidīti, kā arī argumentēts pamatojums par iemesliem un apstākļiem, kuru dēļ tika noraidīti priekšlikumi.

Savukārt Limbažu lietā Satversmes tiesa norāda, ka pašvaldībai personu iesniegumi ir rūpīgi jāizvērtē, vadoties no lietderības apsvērumiem. Katrā gadījumā ir jāapsver ierosinājuma piemērotība, kā arī tā lietderība konkrētā plānojuma izstrādāšanas mērķim. Limbažu lietā Satversmes tiesa atzina, ka personas viedoklis tika uzklauts un viņa viedoklis izvērtēts, tomēr izvērtējot konkrētā zemes gabala attīstības perspektīvas, tika pieņemts privātpersonai nelabvēlīgs lēmums.

Nozīmīga ir atgriezeniskās saites izveidošana ar sabiedrību, kas izpaužas sabiedrības informēšanā par pieņemto lēmumu. No Noteikumiem Nr.711 izriet, ka pašvaldības pienākums ir vispārīgi informēt sabiedrību par pieņemto lēmumu. Autora ieskatā sabiedrības informēšanā par pieņemto lēmumu, būtu jāpiemēro diferencēta pieeja, kā kritēriju izmantojot indivīda izrādītas intereses līmeni un vēlēšanos līdzdarboties. Pirmkārt, pašvaldībai ir pienākums informēt sabiedrību par pieņemto lēmumu vispār, kas izriet no sabiedrības tiesībām saņemt informāciju, kas var ietekmēt vides stāvokli. Otrkārt, pašvaldībai it īpaši jāinformē tie indivīdi, kas ir izrādījuši aktīvu interesi teritorijas plānošanas procesā, proti, iesnieguši savus priekšlikumus vai norādījumus sabiedriskās apspriešanas laikā. Esošo problēmu ieskicējusi arī Satversmes tiesas tiesnese K.Krūma atsevišķajās domās Maskavas ielas lietā⁹³, viņa norāda, ka, nesniedzot atbildes uz sabiedriskās apspriešanas laikā saņemtajiem priekšlikumiem, pašvaldība nepienācīgi pilda savas funkcijas, jo persona par pieņemto lēmumu uzzina tikai pēc tā pieņemšanas. Vēl būtiskāk par atbildes paziņošanu - persona nevar pārliecināties, vai ir uzklauts personas viedoklis un tas

---

⁹¹ Par Jūrmalas pilsētas pašvaldības domes 2007.gada 12.jūlija saistošo noteikumu Nr.19 "**Par Jūrmalas Attīstības plāna (ģenerālplāna) grozījumu, grafiskās daļas, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu apstiprināšanu**" apturēšanu daļā. Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas rīkojums Nr.2-02/296 Latvijas Vēstnesis 2007.gada 19.aprīlī Nr.151 (3727)

⁹² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2008.gada 21.aprīļa spriedums lietā Nr.SKA-22/2008 17.punkts

⁹³ Satversmes tiesas tiesneses Kristīnes Krūms atsevišķās domas 2008.gada 7.pktobrī lietā Nr. 2008-03-03 http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/atseviskas_2008_03_03.htm

pienācīgi izvērtēts. Apziņa, ka personas viedoklis ir uzklausīts un izvērtēts, pat negatīva iznākuma gadījumā, rada personai pārliecību, ka piedalīšanās sabiedrības apspriešanās un viedokļa izteikšana nav tikai formalitāte. Autora uzskata, ka pienākums sniegt atbildes personām izriet no labas pārvaldības principa, kā arī no Informācijas atklātības likuma⁹⁴ 10.panta pirmās daļas, tas ir iestādes pienākuma sniegt informāciju pēc savas iniciatīvas.

Teritorijas attīstības plānošanas likuma 4.panta sestā daļa nosaka valsts institūcijām, plānošanas reģionam vai vietējai pašvaldībai pienākumu paziņot par pieņemto lēmumu sabiedrībai un priekšlikuma iesniedzējiem. Secināms, ka likumā paredzēta atšķirīga pieeja, tomēr Noteikumos Nr.711 pienākums informēt priekšlikuma iesniedzējus atsevišķi vai citādā kārtībā, kas atšķirtos no sabiedrības informēšanas kārtības, nav iekļauta. Noteikumos Nr.711 termins „priekšlikuma iesniedzējs” nav pieminēts. Atbilžu sagatavošana uz personu iesniegumiem radīs gan papildu izmaksas, gan laika patēriņu, tomēr šie tēriņi autora ieskatā ir attaisnojami. Noteikumos Nr.711 ietverts pienākums sagatavot ziņojumu par no privātpersonām saņemtajiem priekšlikumiem un iebildumiem, to vērā ņemšanu vai noraidīšanu, norādot noraidījuma pamatojumu. Iekļaujot pienākumu informēt personas, nemainītos darba apjoms, kas veltāms iesniegumu izvērtēšanai, gluži pretēji, ņemot vērā, ka uz iesniegumiem būs jāsniedz individuālas atbildes, katrs priekšlikums tiks rūpīgāk izvērtēts.

Sabiedrības līdzdalība teritorijas plānošanas procesos var notikt izmantojot divas pieejas – formālo un neformālo. Abas pieejas viena otru neizslēdz, tieši pretēji - to veiksmīgs apvienojums ne tikai nodrošina sabiedrības līdzdalības procesuālo pusi, bet veicina izglītojošu un pētniecisku indivīdu iesaisti, kas nodrošina dziļāku apspriežamā jautājuma izpratni. Formālā pieeja ir vērsta uz normatīvajos aktos noteikto procesuālo prasību izpildīšanu, tas ir informēšana, viedokļa uzklausīšana, sabiedriskās apspriedes rīkošana u.c. Neformālā pieeja sevī ietver: ieinteresētās sabiedrības tikšanos ar ekspertiem, darba grupas un radošās darbnīcas, kurās iespējams diskutēt par dažādiem projekta aspektiem un piedāvāt alternatīvus risinājumus un citas aktivitātes, kas sevī ietver aktīvu sabiedrības līdzdalību. Izvērtējot teritorijas plānošanas normatīvajos aktos ietverto regulējumu, secināms, ka pamatā tiek pielietota formālā pieeja. Neformālās sabiedrības līdzdalības veicināšanai jāklūst par sabiedrības līdzdalības procesa stūrakmeņiem, lai uzlabotu informācijas apmaiņas kvalitāti un iedzīvotāju zināšanu līmeni.

---

⁹⁴ Informācijas atklātības likums: LR likums Latvijas Vēstnesis 1998.gada 20.novembrī Nr.334/335 (1395.1396)

Kopsavilkums

Pētījuma rezultātā autors izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Ar teritorijas plānošanas dokumentiem – teritorijas plānojumu, lokālpilnojamu un detālpilnojamu – tiek ierobežotas īpašnieka tiesības izmantot savu īpašumu pēc saviem ieskatiem, kā arī gūt no īpašuma izmantošanas labumus.
2. Teritorijas plānošanas procesā jālīdzsvaro dažādas intereses, tāpēc, jo īpaši svarīgi, ievērot procesuālos aspektus, lai nodrošinātu visu iesaistīto pušu uzklaušīšanu, izteikto viedokļu apkopošanu, izvērtēšanu un noraidīšanas gadījumā arī paskaidrojumu par noraidījuma iemesliem.
3. Izvērtējot teritorijas plānošanas dokumentu tiesiskuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam Satversmes tiesa izvērtē, vai īpašuma tiesību ierobežojums noteikts ar likumu, vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis un vai ierobežojums ir samērīgs ar leģitīmo mērķi.
4. Autors ierosina veikt grozījumu Teritorijas attīstības plānošanas likuma 30.panta pirmajā daļā, izsakot to šādā redakcijā – Detālpilnojamu var Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā pārsūdzēt administratīvajā tiesā mēneša laikā pēc tam, kad ir publicēts paziņojums par detālpilnojamu apstiprināšanu, un neatkarīgi no tā, vai detālpilnojamā norādīta tā pārsūdzēšanas kārtība un termiņš. Administratīvā apgabaltiesa lietu izskata kā pirmās instances tiesa triju tiesnešu sastāvā. Tiesas spriedumu var pārsūdzēt, iesniedzot kasācijas sūdzību.
5. Nav izveidojusies noteikta prakse lokālpilnojamu izstrādē, kas varētu veicināt vietējās pašvaldības detālpilnojamu vietā izstrādāt lokālpilnojamus, šādā veidā ievērojami apgrūtinot sabiedrības piekļuvi tiesai un iespējas izvērtēt plānošanas dokumenta tiesiskumu.
6. Ministru Kabineta noteikumi Nr.711 jāpapildina ar normu, nosakot, ka gadījumos, kad tiek izstrādāts lokālpilnojamu, kurš var būt par pamatu būvprojektēšanas uzsākšanai, kaimiņos esošo nekustamo īpašumu īpašnieki un valdītāji informējami analogā kārtībā, kā informēšana paredzēta detālpilnojamu izstrādes gadījumā.
7. Teritorijas attīstības plānošanas likuma 6.panta ceturrtā daļa noteic pašvaldības pienākumu paziņot par pieņemto lēmumu gan sabiedrībai, gan priekšlikuma iesniedzējam, kā arī informēt par apsvērumiem, vadoties no kuriem, pašvaldība pieņēmusi lēmumu. Nepieciešams papildināt Ministru Kabineta noteikumus Nr.711, paredzot individuālu paziņošanas kārtību priekšlikuma iesniedzējiem.
8. Sabiedrības līdzdalību regulējošajos normatīvajos aktos pamatā dominē formālā sabiedrības iesaistīšanas pieeja sabiedrības līdzdalības pasākumos, kas ir saskaņā ar Orhūsas konvencijas

prasībām, tomēr, domājot par sabiedrības līdzdalības procesa modernizēšanu, normatīvie akti jāpapildina ar aktivizējošajiem sabiedrības līdzdalības pasākumiem.

Izmatotās literatūras un juridisko aktu saraksts

Literatūra un periodika

1. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā, *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Civīlā pamattiesības*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.
2. Clayton R., Tomlinson H., *The law of human rights second edition* Oxford, Oxford university press 2009.
3. Čakste K. *Civiltiesības. Raksti. Lekcijas*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2011
4. Čepāne I. *Tiesību uz īpašumu un labvēlīgu vidi līdzsvara meklējumi Satversmes tiesas praksē*. Jurista Vārds, 2011.gada 22.novembris. Nr. 47
5. Čepāne I., Meiere S. *Par tauvas joslas tiesisko statusu*, Jurista Vārds, 2001.gada 9.oktobris, nr. 30 (223).
6. Grūtups A.. *Civillikuma komentāri: Īpašums*. Rīga: Mans Īpašums, 1996.
7. Grūtups A., Kalniņš E. *Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums*. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002.
8. Klemfers M. *Vides aizsardzība kontiticionālajās tiesībās: Vācijas pamatlikuma 20.a pants*. Likums un tiesības, 2003.novembris.
9. Kļaviņa M. *Vides zinātne*, LU akadēmiskais apgāds, 2008.gads.
10. Krampuža I. *Skandināvijas valstu un Latvijas teritorijas plānojuma un būvniecības tiesiskā regulējuma atsevišķu iezīmju analīze.*, Inovāciju Juridiskais nodrošinājums., LU akadēmiskais apgāds Rīga.
11. Meļņiks M. *Valsts pārvaldes uzdevumu tiesiskais pamats*. Jurista Vārds, 2007.gada 22.maijs, nr. 21 (474).
12. Meiere S. *Teritorijas plānošana kā vides aizsardzību nodrošinošs līdzeklis: tiesiskais regulējums un ar to saistītās problēmas Latvijas Universitātes raksti 657. sējums Juridiskā zinātne*, Rīga: Latvijas Universitāte, 2003.
13. Meiere. S. *Tiesību un juridiskās prakses ilgtspējīga attīstība Rakstu krājums*, LU akadēmiskai apgāds, Rīga, 2012.gads.
14. Pieter van Dijk, Fried van Hoof, Arjen van Rijn and Leo Zwaak. *Theory and practice of the European Convention on human rights fourth edition*, Intersentia, Oxford 2006.
15. Pleps J., Pastars E., Plakane I., *Konstitucionālās tiesības*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004.
16. Osipova S., *Ievads tiesību socioloģijā*, Tiesu namu aģentūra, 2010. gads.
17. Redaktor kolēģija, *Politika un tiesības Tiesību un juridiskās prakses ilgtspējīga attīstība*, Rīga: LU akadēmiskais apgāds, 2012.

18. Redaktorkolēģija, *Aktuālās tiesību realizācijas problēmas Latvijas Universitātes 69.konferences rakstu krājums*, Rīga: LU apgāds, 2011
19. Rozenfelds J. *Lietu tiesības* 4. Labotais papildinātais izdevums. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2011.
20. Statkus S., D.Amoliņa Piezīmes par "Satversmes lasīšanu Satversmes tiesā" Jurista vārds Nr.27 (726) 2012.gada 3.jūlijs
21. Sniedzīte G., Detālpilnvarojumu spēkā esamības kontinuitātes aspekti Jurista Vārds, 2009. gada 17. februāris Nr.7 (560)
22. Vildberds H.J., Messeršmits K., Niedre L., *Pilsonis tiesiskā valstī: mācību līdzeklis*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2004.
23. Vildbergs H.J., Feldhūne G. *Atsauces Satversmei: mācību līdzeklis*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003.

Normatīvie akti

1. Deklarācijas par tiesībām uz attīstību <http://www.un.org/documents/ga/res/41/a41r128.htm> [aplūkots 2012.gada 25.maijā]
2. ANO konferences deklarācija par Cilvēka vidi <http://www.unep.org/Documents/Multilingual/Default.asp?documentid=97&articleid=1503> [aplūkots 2012.gada 25.maijā]
3. Riodežaneiro konferences deklarācija par Vidi un attīstību http://www.c-fam.org/docLib/20080625_Rio_Declaration_on_Environment.pdf [aplūkots 2012.gada 25.maijā]
4. Par 1950.gada 4.novembra Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas un tās 1., 2., 4., 7. un 11.protokolu: Konvencija. Ziņotājs, 1997.gada 4.jūnijā, Nr. 143/144 (858/859)
5. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993.1.jūlijs.
6. Konstitucionālais likums „Cilvēka un pilsoņa tiesības un pienākumi: LR
7. Konstitucionālais likums. Ziņotājs, 1992. 30.janvāris, Nr.4. (zaudējis spēku 1998. 6.novembris);
8. Civillikums: LR likums, Ziņotājs, 1992. 7.jūlijs, Nr.29/30/31
9. Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskajām vajadzībām: LR likums. Ziņotājs. 1992.gada 15.septembrī Nr. 39 (zaudējis spēku 2010.gada 14.oktobrī)
10. Par pašvaldībām: LR likums Ziņotājs 1994.gada 16.jūnijs Nr.61 (192)

11. Satversmes tiesas likums: LR likums, Ziņotājs 1996.gada 14.jūnijā Nr.103 (588)
12. Aizsargjoslu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1997.gada 5.februāra Nr. 56/5 (771/772)
13. Informācijas atklātības likums: LR likums Latvijas Vēstnesis 1998.gada 20.novembrī Nr.334/335 (1395.1396)
14. Teritorijas plānošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002.12.jūnijs, Nr. 2663. (zaudējis spēku)
15. Valsts pārvaldes iekārtas likums: LR likums Latvijas Vēstnesis 2002.gada 21. jūlijs Nr. 94 (2669)
16. Vides aizsardzības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2006.gada 2.novembrī Nr. 183(3551)
17. Attīstības plānošanas sistēmas likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2008.gada 8.maijā, Nr. 80 (3864)
18. Sabiedrības vajadzībām nepieciešamā nekustamā īpašuma atsavināšanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis. 2010.gada 3.oktobris Nr. 174 (4366)
19. Teritorijas plānošanas attīstības likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2011.gada 13.oktobrī, Nr. 173 (4571)
20. Likumprojekta „Teritorijas attīstības plānošanas likums” anotācija 01.03.2011.
21. Ministru Kabineta noteikumi Nr.1148 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” Latvijas Vēstnesis 2009.gada 10.septembris Nr. 161 (4147)

Tiesu prakse

1. “Par Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punkta un Pilsētas domes un pagasta padomes vēlēšanu likuma 9.panta 5. un 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 101.pantam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 14.pantam un Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 25.pantam”. Satversmes tiesas 2000.gada 30.augusta spriedums lietā Nr.2000-03-01
2. “Par Ministru kabineta 2001.gada 31.jūlija noteikumu nr.349 “Grozījumi Ministru kabineta 1995.gada 3.oktobra noteikumos nr.291 “Suņu un kaķu turēšanas noteikumi”” atbilstību Satversmes 105.pantam un Ministru kabineta iekārtas likuma 14.panta 3.punktam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002.gada 20.maija spriedums lietā Lietā nr.2002-01-03. Latvijas Vēstnesis 2002.gada 21.maijā nr. 75 (2650)

3. "Par Ministru kabineta 2005. gada 11. janvāra noteikumu Nr. 17 "Grozījumi likumā "Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskajām vajadzībām"" un 2005. gada 9. jūnija likuma "Grozījumi likumā "Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskajām vajadzībām"" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105. pantam". Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005.gada 16.decembra spriedums lietā Nr. 2005-12-0103. Latvijas Vēstnesis 2005.gada 20.decembrī nr. 203 (3361)
4. „Par Garkalnes pagasta padomes teritorijas plānojuma daļas, kas paredz Lielā Baltežera applūstošās teritorijas apbūvi, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 115. pantam.” Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007. gada 8. Februāra spriedumu lietā Nr. 2006-09-03. Latvijas Vēstnesis 2007.gada 13.februārī, 25 (3601)
5. „Par Limbažu pilsētas domes 2006. gada 25. janvāra saistošo noteikumu Nr. 4 „Limbažu pilsētas teritorijas plānojuma grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” plānojuma, ar kuru zemes gabals Cēsu ielā 24 iekļauts Limbažu pilsētas teritorijas izmantošanas un nekustamo īpašumu lietošanas mērķu grupas dabas pamatnes teritorijas vai brīvās izbūves teritorijas mežparku un parku teritorijā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 26.aprīļa spriedums lietā Nr. 2006-38-03. Latvijas Vēstnesis 2007.gada 28.aprīlis nr. 70 (3646)
6. “Par Rīgas teritorijas plānojuma daļas 2006. - 2018.gadam, kas attiecas uz Rīgas brīvdostas teritoriju, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115.pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 17.janvāra spriedums lietā nr. 2007-11-03. Latvijas Vēstnesis 2008.gada 23.janvārī. nr. 12 (3796)
7. “Par Ādažu novada teritorijas plānojuma daļas, kas paredz Lielā Baltežera applūstošās teritorijas apbūvi, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 21.decembra spriedums lietā Nr.2007-12-03. Latvijas Vēstnesis 2007.gada 28.decembris Nr. 207 (3783).
8. „Par Lažas pagasta padomes saistošo noteikumu Nr. 6 „Liepājas rajona Lažas pagasta teritorijas plānojums 2007.–2019. gadam” Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu 3.2.8. punkta piektās daļas „d” apakšpunkta un 3.10.6. punkta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 12.novembra spriedums lietā Nr. 2008-05-03. Latvijas Vēstnesis 2008.gada 14.novembrī Nr. 178 (3962)
9. „Par Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 28.aprīļa saistošo noteikumu Nr.8 "Grozījumi Jūrmalas pilsētas Attīstības plānā (Ģenerālplānā)" un Jūrmalas pilsētas domes 2007.gada

- 12.jūlija saistošo noteikumu Nr.19 "Par Jūrmalas Attīstības plāna (ģenerālplāna) grozījumu, grafiskās daļas, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu apstiprināšanu", ciktāl šie noteikumi attiecas uz teritoriju Dzintaros starp Meža prospektu, Edinburgas prospektu, Piestātnes ielu un Krišjāņa Barona ielu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 115.pantam un Jūrmalas pilsētas domes 2007.gada 30.augusta saistošo noteikumu Nr.37 "[Par detālplānojuma teritorijai Dzintaros starp Meža prospektu, Edinburgas prospektu, Indras ielu un Krišjāņa Barona ielu projekta grafiskās daļas, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu apstiprināšanu](#)" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115.pantam." Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 6.jūlija spriedums lietā Nr.2008-38-03. Latvijas Vēstnesis. 2009.gada 8.jūlijs 106 (4092)
10. „Par likuma „Par nekustamo īpašumu atsavināšanu Terehovas robežkontroles punkta vajadzībām” 1. panta 1. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 21.oktobra spriedums lietā Nr. 2009-01-01. Latvijas Vēstnesis 2009. 27.oktobrī, nr. 170 (4156).
11. Par Rīgas domes 2005. gada 20. decembra saistošo noteikumu Nr. 34 "Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi" grafiskās daļas, kas noteic zemesgabala Kanāla ielā b/n (kadastra numurs 0100 128 2003) atrašanos apstādījumu un dabas teritorijā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam un Teritorijas plānošanas likuma 3. panta 6. punktam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 19.novembra spriedums lietā Nr.2009-09-03
12. “Par Rucavas novada domes 2009. gada 3. novembra saistošo noteikumu Nr. 27 “Par Rucavas novada teritorijas plānojumiem” daļā par vēja enerģijas zonas noteikšanu Dunikas pagasta teritorijā un 2009. gada 17. decembra saistošo noteikumu Nr. 41 “Detālplānojums nekustamajam īpašumam “Šuķi” (kad. Nr. 6452 012 0156, kad. Nr. 6452 011 0012), “Skrandas” (kad. Nr. 6452 012 0007)” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. un 115. pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra spriedums lietā Nr. 2010-48-03. Latvijas Vēstnesis 2011.gada 1.martā nr. 33 (4431)
13. Par reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministra 2003.gada 27.maijā pieņemtā rīkojuma Nr.2-02/57 „Par Jūrmalas pilsētas domes 24.10.2001. saistošo noteikumu Nr.17 „Par detālo plānojumu Jūrmalā, teritorijai starp Bulduru prospektu, Rotas ielu, 23. un 25.līnijām” darbības apturēšanu”, 2003.gada 2.jūnijā pieņemto rīkojumu Nr.2-02/60 „Par Jūrmalas pilsētas domes 09.10.2002. saistošo noteikumu Nr.10 „Par detālā plānojuma apstiprināšanu Jūrmalā, sabiedriskajam centram Vaivaros” darbības apturēšanu” un Nr.2-02/62 „Par Jūrmalas pilsētas domes

- 07.11.2001. saistošo noteikumu Nr.18 „Par detālā plānojuma apstiprināšanu Jūrmalā, zemesgabalam Bulduri 1001” darbības apturēšanu” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1.pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2004.gada 9.marta spriedums lietā Nr.2003-16-05.
14. „Par Jūrmalas pilsētas domes 2004. gada 28. aprīļa saistošo noteikumu Nr. 8 „Grozījumi Jūrmalas pilsētas Attīstības plānā (Ģenerālplānā)” un Jūrmalas pilsētas domes 2007. gada 12. jūlija saistošo noteikumu Nr. 19 „Par Jūrmalas Attīstības plāna (ģenerālplāna) grozījumu, grafiskās daļas, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu apstiprināšanu”, ciktāl šie noteikumi attiecas uz teritoriju Dzintaros starp Meža prospektu, Edinburgas prospektu, Piestātnes ielu un Krišjāņa Barona ielu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 115. pantam un Jūrmalas pilsētas domes 2007. gada 30. augusta saistošo noteikumu Nr.37 „Par detālplānojuma teritorijai Dzintaros starp Meža prospektu, Edinburgas prospektu, Indras ielu un Krišjāņa Barona ielu projekta grafiskās daļas, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu apstiprināšanu” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 6.jūlija spriedums lietā Nr.2008-38-03. Latvijas Vēstnesis 2009.gada 8.jūlijā Nr.106 (4092).
15. „Par Ministru kabineta 2001.gada 8.augusta rīkojuma nr.401 „Par bīstamo atkritumu sadedzināšanas iekārtas izvietojumu Olainē” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115.pantam, Atkritumu apsaimniekošanas likuma 5.pantam un 6.panta 1. – 3.punktam, likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 3. un 11.pantam, likuma „Par piesārņojumu” 14.pantam un 17.panta pirmajai daļai, kā arī likuma „Par vides aizsardzību” 11.pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003.gada 14.februāra spriedums lietā Nr.2002-02-04. Latvijas Vēstnesis 2003.gada 18.februāris Nr. 26 (2791)
16. Par Stopiņu novada teritorijas plānojuma daļas, atbilstoši pielikuma Nr.1 plānā iezīmētajai teritorijai (teritorija starp "Ginteriem" un "Eģenovām" ar nosaukumu "SIA "Getliņi-2" kompostēšanas laukums"), atbilstību [Latvijas Republikas Satversmes](#) 105.pantam. [Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 14.aprīļa spriedums lietā Nr.2010-62-03. Latvijas Vēstnesis 2011.gada 19.aprīlī Nr. 61 \(4459\)](#)
17. “Par Rucavas novada domes 2009. gada 3. novembra saistošo noteikumu Nr. 27 “Par Rucavas novada teritorijas plānojumiem” daļā par vēja enerģijas zonas noteikšanu Dunikas pagasta teritorijā un 2009. gada 17. decembra saistošo noteikumu Nr. 41 “Detālplānojums nekustamajam īpašumam “Šuķi” (kad. Nr. 6452 012 0156, kad. Nr. 6452 011 0012), “Skrandas” (kad. Nr. 6452 012 0007)” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. un 115. pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada

24.februāra spriedums lietā Nr. 2010-48-03. Latvijas Vēstnesis 2011.gada 1.martā nr. 33 (4431)

18. „Par Pāvilostas novada domes 2009. gada 24. septembra saistošo noteikumu Nr. 9 „Par Pāvilostas novada teritorijas plānojumiem” sadaļas, ko veido Sakas novada domes 2007. gada 27. decembra saistošo noteikumu Nr. 12 „Sakas novada Sakas pagasta teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” grafiskā daļa „Teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana”, ciktāl tā attiecas uz Zaļkalna meža daļām un dabas liegumam „Ziemeļupe” piegulošā Akmeņraga meža daļām, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 12.maija spriedums lietā Nr.2012-56-03.
19. „Par Aizputes novada domes 2012. gada 28. marta saistošo noteikumu Nr. 7 "Aizputes novada teritorijas plānojuma 2012. - 2023. gadam grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi" 407.16.3., 434.23. un 572.6. apakšpunkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam". Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013.gada 5.aprīļa spriedums lietā Nr.2012-20-03. Latvijas Vēstnesis 2013.gada 8.aprīlī Nr. 67 (4873)

Tiesu prakse

1. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2008.gada 21.aprīļa spriedums lietā Nr.SKA-22/2008

Citi avoti

1. Satversmes tiesas Tiesnešu Kaspara Baloža un Viktora Skudras Atsevišķās domas Rīgā 2008. gada 23. Janvārī lietā Nr. 2007-11-03. http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/domas_2007-11-03.htm;
2. Satversmes tiesas tiesneses Kristīnes Krūms atsevišķās domas 2008.gada 7.pktobrī lietā Nr. 2008-03-03 http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/atseviskas_2008_03_03.htm
3. Sabiedrības politikas centrs Providus 2008. gada pētījums Sabiedrības līdzdalība teritorijas plānošanas un būvniecības jautājumos [http://s3.amazonaws.com/politika/public/article_files/1780/original/Lidzdalib_MAKETS1\(1\).pdf?1332860156](http://s3.amazonaws.com/politika/public/article_files/1780/original/Lidzdalib_MAKETS1(1).pdf?1332860156)
4. Likumprojekta Teritorijas attīstības plānošanas likums anotācija, 01.03.2011
5. Telpiskās plānošanas sistēmas attīstības koncepcija http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/telp_plan/?doc=12702
6. Tiesu administrācijas gada publiskais pārskats 2011 http://www.tm.gov.lv/lv/ministrija/imateriali/tiesu_statistika/ta.pdf

Dokumentārā lapa

Maģistra darbs „Īpašuma tiesību ierobežošanas samērīgums teritorijas plānošanā”
izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors:

Mārtiņš Sīlis

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Maģistra darba vadītāja: Prof., Dr.iur. Ilma Čepāne

2013.gada ____.

Recenzents:

Maģistra darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē:

2013. gada __. _____

un novērtēts ar atzīmi _____.

Komisijas priekšsēdētājs: